ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 7 (1541) | Аўторак, 24 студзеня 1961 года | Цана 4 кап.

АБ ВЫНІКАХ НАРАДЫ ПРАДСТАЎНІКОЎ КАМУНІСТЫЧНЫХ І РАБОЧЫХ ПАРТЫЙ

Пастанова Пленума ЦК КПСС, прынятая 18 студзеня 1961 года

Пленум ЦК КПСС адзначае, што Нарада прадстаўнікоў камуністычных і рабочых партый, якая адбылася ў лістападзе 1960 года ў Маскве, з'явілася гістарычнай падзеяй сусветнага значэння. Нарада адыграе выдатную ролю ў далейшым умацаванні адзінства і ў развіцці міжнароднага камуністычнага руху, ва ўзмацненні барацьбы за мір і сацыялізм.

Удзел у Нарадзе дэлегацый 81 марксісцка-ленінскай партыі, грунтоўнае творчае абмеркаванне актуальных праблем сучаснасці, распрацаваныя і аднагалосна прынятыя Заява і Зварот да народаў усяго свету знамянуюць буйнейшую ідэйную і палітычную перамогу міжнароднага камуністычнага руху.

Нарада пацвердзіла вернасць камуністычных і рабочых партый Дэкларацыі і Маніфесту міру, прынятым у 1957 годзе, і на аснове новага гістарычнага вопыту вызначыла далейшыя перспектывы камуністычнага, рабочага і нацыянальна-вызваленчага руху. Калектыўна выпрацаваныя ацэнкі і вывады па пытаннях, пастаўленых ходам падзей, барацьбой за мір, нацыянальную незалежнасць, дэмакратыю і сацыялізм, з'яўляюцца важнейшым вынікам Нарады.

Вынікі Нарады 1960 года — самай прадстаўнічай у гісторыі сусветнага камуністычнага руху — нагляднае праяўленне непарушнай згуртаванасці камуністычных і рабочых партый на базе марксізма-ленінізма, іх цвёрдай рашучасці і ў далейшым як зрэнку вока захоўваць міжнародную пралетарскую салідарнасць, адзінства і братнюю дружбу.

Заява і Зварот да народаў усяго свету адпавядаюць інтарэсам шырокіх народных мас, іх імкненням да трывалага міру, сацыялізма, да вызвалення ад сацыяльнага і нацыянальнага прыгнечання. Гэтыя дакументы адыграюць велізарную натхняючую, мабілізуючую і арганізуючую ролю ў барацьбе за вялікія мэты, якія стаяць перад рабочым класам і яго марксісцка-ленінскім авангардам, перад усімі працоўнымі, прагрэсіўнымі сіламі народаў усіх краін.

Новыя ідэі і палажэнні, выстаўленыя ў Заяве, прадстаўляюць сабой прымяненне і далейшае развіццё марксізма-ленінізма ва ўмовах, калі міжнародная абстаноўка і суадносіны класавых сіл усё больш рашуча мяняюцца ў карысць сацыялізма. Заява — гэта агульная ідэйная платформа і праграма барацьбы ўсіх камуністычных і рабочых партый.

Вялікае значэнне для актывізацыі барацьбы за пазбаўленне чалавецтва ад пагрозы вайны мае Зварот да народаў усяго свету, які заклікае ўсіх людзей добрай волі, незалежна ад іх сацыяльнай прыналежнасці, нацыянальнасці, палітычных і рэлігійных перакананняў, згуртавацца ў барацьбе супраць імперыялістычных агрэсараў, сумеснымі намаганнямі адстаяць і ўмацаваць усеагульны мір.

Камуністычная партыя Савецкага Саюза разглядае Заяву і Зварот як важнейшыя марксісцка-ленінскія дакументы, як кіраўніцтва да дзеяння.

Прынцыповае значэнне для тэорыі і палітыкі міжнароднага камуністычнага руху, які ідзе ў авангардзе барацьбы народаў за мір, нацыянальную незалежнасць, дэмакратыю і сацыялізм, мае дадзеная ў Заяве разгорнутая марксісцка-ленінская характарыстыка нашай эпохі, галоўная адметная рыса якой заключаецца ў тым, што сусветная сацыялістычная сістэма ператвараецца ў рашаючы фактар развіцця чалавечага грамадства. У Заяве выказаны адзіныя пазіцыі камуністычных і рабочых партый па пытанню аб вайне і міры. Нарада пацвердзіла вывад аб рэальнай магчымасці прадухілення новай сусветнай вайны ў сучасных умовах, вызначыла сілы, здольныя ў ходзе рашучай барацьбы супраць імперыялізму адстаяць справу міру, а таксама ўмовы, у якіх яшчэ да поўнай перамогі сацыялізма на зямлі сусветная вайна можа быць выключана з жыцця грамадства. Перамога сацыялізма ва ўсім свеце канчаткова ліквідуе сацыяльныя і нацыянальныя прычыны ўзнікнення ўсялякіх войнаў.

Разам з тым Нарада падкрэсліла неабходнасць ўзмацнення пільнасці народаў у адносінах да ваеннай небяспекі. Пакуль існуе імперыялізм, агрэсіўная прырода якога не мяняецца, будзе заставацца і глеба для захопніцкіх войнаў. У цяперашні час асаблівае значэнне мае заклік Нарады да народаў разгортваць барацьбу супраць небяспекі новай сусветнай вайны, не чакаючы, калі пачнуць падаць атамныя і вадародныя бомбы.

Прадстаўнікі камуністычных і рабочых партый аднадушна заявілі, што ленінскі прынцып мірнага суіснавання з'яўляецца адзіна правільным і разумным прынцыпам міжнародных адносін. Цяпер пытанне стаіць толькі так — або мірнае суіснаванне паміж дзяржавамі з розным сацыяльным ладам, або разбуральная вайна. Іншага шляху няма. Ва ўмовах мірнага суіснавання ствараюцца спрыяльныя магчымасці для далейшага развіцця і ўмацавання сусветнай сацыялістычнай сістэмы, а таксама для разгортвання класавай барацьбы ў капіталістычных краінах, нацыянальна-вызваленчай барацьбы за поўную ліквідацыю каланіяльнай сістэмы. У сваю чаргу рэвалюцыйная класавая і нацыянальна-вызваленчая барацьба, усенародны рух за мір, спыненне гонкі ўзбраенняў, забарону атамнай зброі, за ўсеагульнае і поўнае раззбраенне садзейнічаюць умацаванню мірнага суіснавання. Нарада падкрэсліла, што ажыццяўленне выстаўленай Савецкім Саюзам праграмы ўсеагульнага і поўнага раззбраення мела б гістарычнае значэнне для забеспячэння міру ва ўсім свеце.

Камуністычная партыя Савецкага Саюза будзе і ў далейшым праводзіць ленінскую знешнюю палітыку мірнага суіснавання дзяржаў з розным сацыяльным ладам, няспынна выкрываць агрэсіўныя намеры імперыялістаў, павышаць пільнасць народаў у адносінах да ўсіх ворагаў міру. Да таго часу, пакуль не будзе ажыццёўлена раззбраенне, КПСС зробіць усё неабходнае, каб трымаць на належным узроўні абаронную магутнасць нашай Радзімы, лічачы гэта важнейшай умовай захавання міру, усямерна садзейнічаць забеспячэнню бяспекі ўсяго сацыялістычнага лагера.

Камуністычная партыя Савецкага Саюза поўнасцю падзяляе вывады, выкладзеныя ў Заяве, аб шляхах далейшага развіцця і ўмацавання сусветнай сацыялістычнай сістэмы, аб задачах братніх партый у справе паспяховага будаўніцтва сацыялізма і камунізма, выхавання народаў у духу сацыялістычнага інтэрнацыяналізму, непрымірымасці да ўсіх праяў нацыяналізму і шавінізму. Аб'яднанне сацыялістычных дзяржаў у адзіны лагер, яго мацнеючая згуртаванасць і ўзрастаючая магутнасць забяспечваюць у рамках усёй сістэмы ў цэлым поўную перамогу сацыялізма. КПСС, як і ўсе братнія партыі, бачыць галоўную крыніцу сілы і непераможнасці сацыялістычнага лагера ў адзінстве і згуртаванасці камуністычных і рабочых партый, народаў сацыялістычных краін, у іх адданасці ідэям марксізма-ленінізма.

Нарада адзначыла, што крушэнне сістэмы каланіяльнага рабства пад націскам нацыянальна-вызваленчага руху з'яўляецца другой па свайму гістарычнаму значэнню пасля ўтварэння сусветнай сацыялістычнай сістэмы з'явай у сучасным свеце. КПСС лічыць важнымі вывады Нарады аб узрастаючай ролі нацыянальна-вызваленчага руху ў сусветным развіцці, аб узрастаючых магчымасцях канчатковай ліквідацыі сістэмы каланіялізму, утварэння незалежных дзяржаў нацыянальнай дэмакратыі. Народы Савецкага Саюза, якія нязменна падтрымліваюць нацыянальна-вызваленчы рух, лічаць сваім інтэрнацыянальным абавязкам аказваць усямерную маральную і матэрыяльную падтрымку народам, што змагаюцца за пазбаўленне ад імперыялістычнага і каланіяльнага прыгнёту, за незалежнае нацыянальнае развіццё.

У Заяве асветлены актуальныя праблемы рабочага і дэмакратычнага руху капіталістычных краін, раскрыты новыя магчымасці вырашэння гістарычных задач, што стаяць перад ім. Аб'яднанне вакол рабочага класа шырокіх народных мас у барацьбе, накіраванай супраць панавання манаполій, з'яўляецца важнай умовай падрыхтоўкі мас да барацьбы за перамогу сацыялістычнай рэвалюцыі. Нарада пацвердзіла марксісцка-ленінскія палажэнні аб магчымасці мірнага і нямірнага пераходу да сацыялізма, аб формах дыктатуры пралетарыяту ў залежнасці ад канкрэтных умоў розных краін, з вялікай сілай падкрэсліла палажэнне аб тым, што камуністы заўсёды былі супраць экспарту рэвалюцыі і будуць рашуча змагацца супраць імперыялістычнага экспарту контррэвалюцыі. Гэтыя палажэнні адкрываюць перад рэвалюцыйным рабочым рухам ясныя перспектывы, усяляюць новую ўпэўненасць у рады камуністычных партый, рабочага класа капіталістычных краін.

Паспяховае вырашэнне камуністычнымі і рабочымі партыямі сваіх задач патрабуе працягваць і ў далейшым рашучую барацьбу на два фронты — супраць рэвізіянізму, які застаецца галоўнай небяспекай, і супраць дагматызму і сектанцтва, якія, калі супраць іх не весці паслядоўнай барацьбы, таксама могуць стаць галоўнай небяспекай на тым ці іншым этапе развіцця асобных партый.

ЦК КПСС надае важнае значэнне сфармуляваным у Заяве прынцыпам узаемаадносін паміж камуністычнымі і рабочымі партыямі, аднадушна прынятаму Нарадай палажэнню аб тым, што рашучая абарона адзінства міжнароднага камуністычнага руху на аснове прынцыпу марксізма-ленінізма, пралетарскага інтэрнацыяналізму, недапушчэнне якіх-небудзь дзеянняў, якія могуць падарваць гэтае адзінства, з'яўляюцца абавязковай умовай перамогі справы камунізма. Інтарэсы камуністычнага руху патрабуюць салідарнага захавання кожнай камуністычнай партыяй сумесна распрацаваных братнімі партыямі на сваіх нарадах ацэнак і вывадаў, якія датычаць агульных задач барацьбы супраць імперыялізму, за мір, дэмакратыю і сацыялізм.

Гэтыя прынцыпы поўнасцю адпавядаюць ленінскім нормам, якімі КПСС няўхільна кіруецца ў сваіх інтэрнацыянальных сувязях. Наша партыя будзе паслядоўна адстайваць і ўмацоўваць адзінства міжнароднага камуністычнага руху, расшыраць і ўмацоўваць свае сувязі з братнімі партыямі, выхоўваць камуністаў і ўсіх савецкіх людзей у духу інтэрнацыянальнай салідарнасці і братняй дружбы з народамі краін сацыялістычнага лагера і працоўнымі ўсяго свету.

Пленум ЦК КПСС з глыбокім задавальненнем адзначае аднадушную ацэнку ўдзельнікамі Нарады заслуг нашай партыі перад міжнародным камуністычным рухам, прызнанне яе дзейнасці як прыкладу прымянення рэвалюцыйных прынцыпаў пралетарскага інтэрнацыяналізму на практыцы, а таксама значэння гістарычных рашэнняў XX з'езда КПСС для развіцця міжнароднага камуністычнага руху на аснове марксізма-ленінізма.

Гэтая высокая ацэнка дзейнасці і вопыту нашай партыі натхняе савецкіх камуністаў на яшчэ больш актыўную барацьбу за пабудову камунізма ў нашай краіне, якая першая пракладвае шлях у светлую будучыню для ўсяго чалавецтва, на барацьбу за далейшае ўмацаванне магутнасці сацыялістычнага лагера, за мір ва ўсім свеце.

Пленум ЦК КПСС **пастанаўляе:**

1. Адобрыць палітычную лінію і дзейнасць дэлегацыі КПСС на чале з тав. М. С. Хрушчовым на Нарадзе прадстаўнікоў камуністычных і рабочых партый.

2. Адобрыць прынятыя Нарадай Заяву і Зварот да народаў усяго свету; лічыць неабходным ва ўсіх галінах дзейнасці КПСС захоўваць ацэнкі і вывады, якія ёсць у гэтых дакументах.

3. Прапанаваць партыйным арганізацыям абмеркаваць і растлумачыць камуністам і ўсім працоўным вынікі Нарады, змест і значэнне прынятых ёю дакументаў, заклікаючы ўсіх савецкіх людзей яшчэ больш паспяхова вырашаць задачы разгорнутага камуністычнага будаўніцтва, выконваць і перавыконваць заданні сямігадовага плана, сваёй працай усямерна памнажаць магутнасць нашай Радзімы, актыўна ўдзельнічаць у барацьбе за мір, павышаць пільнасць у адносінах да падкопаў імперыялістаў, умацоўваць згуртаванасць і дружбу з народамі ўсіх краін сацыялістычнага лагера, з працоўнымі і міралюбівымі народамі ўсяго свету.

Даручыць абкомам, крайкомам партыі і ЦК кампартый саюзных рэспублік:

а) абмеркаваць вынікі Нарады прадстаўнікоў камуністычных і рабочых партый на сходах партыйнага актыву;

б) арганізаваць вывучэнне Заявы і Звароту Нарады прадстаўнікоў камуністычных і рабочых партый у сістэме партыйнай асветы, а таксама ў вышэйшых навучальных установах і тэхнікумах краіны.

НАДЗЁННЫЯ ЗАДАЧЫ

Велічныя, незабыўныя дні перажываюць савецкія людзі. Партыя і народ прымаюць усе захады да магутнага ўздыму сацыялістычнай эканомікі, росквіту навукі і культуры, літаратуры і мастацтва. Яны шчыра клапоцяцца аб стварэнні матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма і павышэнні сацыялістычнай свядомасці яго будаўнікоў.

Кіно, радыё і тэлебачанне, аб якіх будзе ісці размова на чарговым пленуме Саюза пісьменнікаў БССР, — важнейшыя галіны эстэтычнага выхавання савецкіх людзей — творцаў светлага і радаснага жыцця, людзей высакароднай маралі і марксісцка-ленінскіх ідэалаў. Іх значэнне ў культурным жыцці народа няспынна ўзрастае.

Можна назваць творы, якія заслужылі прызнанне савецкіх гледачоў і слухачоў, а некаторыя нават набылі шырокую вядомасць далёка за межамі нашай краіны.

Да іх, напрыклад, належаць мастацкія кінафільмы «Чырвонае лісце», «Дзяўчынка шукае бацьку», «Гадзіннік спыніўся апоўначы», «Канстанцін Заслонаў», першая серыя кінатвора па эпапеі Якуба Коласа «На ростанях» і інш. Вядома, што добрыя сцэнарыі ў многім спрыялі творчай удачы рэжысёраў і апаратараў, акцёраў і мастакоў у гэтых фільмах. Прыхільна былі сустрэты і экранізацыі вядомых твораў — купалаўскай «Паўлінкі», спектакляў «Пяюць жаваранкі» і «Хто смяецца апошнім» па п'есах К. Крапівы. Ва ўсіх гэтых фільмах акрэслілася нацыянальнае аблічча беларускай кінематаграфіі, яе мастацкая своеасаблівасць, здольнасць калектыву студыі «Беларусьфільм» вырашаць складаныя ідэйна-творчыя задачы.

Найбольш трывалыя сувязі з беларускімі пісьменнікамі мае рэспубліканскае радыё, асабліва яго рэдакцыі літаратурна-драматычнага і дзіцячага вяшчання. Калектывы гэтых рэдакцый рэдка скардзяцца на рэпертуарны «голад». Яны часта ўмеюць знаходзіць у незлічоных багаццях беларускай паэзіі, прозы і драматургіі тое, што асабліва цікавіць нашых слухачоў. І тэмы перадач нярэдка адлюстроўваюць надзённыя праблемы працы і жыцця народа.

Заслугоўваюць заахвочвання выступленні пісьменнікаў не толькі з чытаннем уласных твораў, але і па вострых, надзённых грамадска-палітычных пытаннях.

Менш трывалыя творчыя сувязі тэлебачання з пісьменнікамі. Праўда, і тут можна назваць удалыя работы (тэлеспектакль «Сымон-музыка», тэлеспектакль пра Максіма Багдановіча па твору Б. Бур'яна, паказ некаторых спектакляў па п'есах беларускіх драматургаў і інш.).

Аднак няма падстаў асабліва захапляцца асобнымі поспехамі. Трэба многа зрабіць, каб кіно, радыё і тэлебачанне сталі «родным домам» для майстроў беларускага мастацкага слова і таленавітай літаратурнай моладзі.

Трэба спыніць пранікненне на экраны і да мікрафона твораў нізкай ідэйна-мастацкай якасці або бездапаможных рамесніцкіх інсцэніровак, якія М. Горкі гнеўна называў «халтуражам».

На пленуме варта глыбока прааналізаваць прычыны няўдач такіх фільмаў, як «Вясеннія навальніцы», «Каханнем трэба даражыць» і іншых, што ў многім з'яўляецца вынікам непатрабавальнага стаўлення да сваёй творчай працы аўтараў кінасцэнарыяў.

Выклікае сур'ёзную трывогу і тое, што, нягледзячы на плённыя традыцыі ўдзелу пісьменнікаў у кінатворчасці, сцэнарны партфель студыі «Беларусьфільм» на 1961 г. даволі бедны. Наяўныя сцэнарыі не забяспечваюць высакаякаснае выкананне плана выпуску мастацкіх фільмаў у новым годзе, бо студыя за апошні час паслабіла работу з беларускімі пісьменнікамі і наогул не наладзіла яшчэ шырокага творчага кантакту з Саюзам пісьменнікаў, без чаго нельга паспяхова вырашыць сцэнарную праблему.

Мала ўдзельнічаюць нашы пісьменнікі ў развіцці нацыянальнай дакументальнай кінематаграфіі, не зважаючы на тое, што яна набывае ўсё большую папулярнасць у гледачоў.

Пленум Саюза пісьменнікаў БССР — такая грамадская трыбуна, дзе патрэбна шчырая размова аб тым, якімі шляхамі найлепш дамагчыся сапраўднай, а не фармальнай творчай дружбы паміж літаратарамі і майстрамі беларускай мастацкай і дакументальнай кінематаграфіі, узбагачэння сцэнарнага партфеля не толькі колькасна, але і творамі высокай мастацкай якасці.

Пакуль што не вырашана праблема радыё- і тэледраматургіі.

Не спыняючы перадачы лепшых пастановак драматычнага і опернабалетнага тэатраў, неабходна, аднак, мець на ўвазе, што найбольш задавальняюць эстэтычныя запатрабаванні слухачоў і гледачоў творы, драматургія якіх канкрэтна ўлічвае спецыфіку радыё- і тэлеспектакля, асаблівасць іх рэжысуры і акцёрскага майстэрства.

У тэлеперадачах і асабліва ў праграмах літаратурна-драматычнага радыёвяшчання яшчэ многа аднастайнасці і мала сапраўдных наватарскіх пошукаў. Рэальнае вырашэнне гэтай надзённай творчай задачы немагчыма без глыбокага, зацікаўленага і дзейснага ўдзелу ў гэтай справе нашых пісьменнікаў.

Вельмі мэтазгодна сістэматычна праводзіць конкурсы па кіно-, радыё- і тэлесцэнарыям. Конкурсы будуць спрыяць выяўленню новых аўтараў, якія цікавяцца гэтымі жанрамі. Каб стымуляваць працу пісьменнікаў для кіно, варта было б выдаць асобнымі зборнікамі некаторыя сцэнарыі, па якіх Беларуская кінастудыя паставіла фільмы.

Праблемы кіно, радыё і тэлебачання патрабуюць большай увагі літаратурна-мастацкага друку, творчых секцый драматургіі і крытыкі Саюза пісьменнікаў.

Вельмі добра было б, каб Пленум паспрыяў актывізацыі крытыкі ў жанрах кіно, радыё і тэлебачання, якія пакуль што знаходзяцца па-за ўвагай літаратуразнаўцаў і тэатразнаўцаў.

Наспела патрэба і ў падрыхтоўцы выдання зборніка артыкулаў па праблемах беларускага кіно, радыё і тэлебачання.

Увесь савецкі народ, шматлікія калектывы і майстры сацыялістычнай культуры рыхтуюцца дастойна сустрэць XXII з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, зрабіць усё неабходнае для здзяйснення пастаноў студзеньскага Пленума ЦК КПСС.

Трэба спадзявацца, што чарговы пленум праўлення Саюза пісьменнікаў БССР дапаможа майстрам беларускага кіно, дзеячам радыё і тэлебачання лепш выконваць свае абавязкі перад народам, паспрыяе ўмацаванню іх творчых сувязей з беларускай літаратурай, са шматгранным жыццём савецкага народа.

Працуюць па-камуністычнаму

У Кобрынскім раёне даўно ведаюць кінамеханіка Аляксандра Дудзіка. Ён пачаў працаваць на кінаперасоўцы яшчэ ў 1954 г. Пасля службы ў Савецкай Арміі. За добрую службу ў арміі Аляксандра ўзнагародзілі Ганаровай граматай ЦК ВЛКСМ.

Дэмабілізаваўшыся, ён вярнуўся на Кобрыншчыну, зноў працуе на кінаперасоўцы.

На сходзе кінаработнікаў раёна Аляксандр Дудзік гаварыў у сваім выступленні, што ў любых умовах кінамеханік можа добра працаваць, выконваць план. Ён уключыўся ў спаборніцтва за званне ўдарніка камуністычнай працы, абавязаўся выканаць сямігодку за пяць год, выдатна паказваць фільмы, падрыхтаваць кінамеханіка і матарыста, скончыць завочна кінатэхнікум. Аляксандр валодае сумежнымі прафесіямі матарыста, кінамеханіка і шафёра.

На гэтым жа сходзе матарыст Марыя Паддубная таксама ўключылася ў спаборніцтва за права называцца ўдарнікам камуністычнай працы. Яна паспяхова сумяшчае працу з вучобай у восьмым класе завочнай сярэдняй школы. Марыя хоча стаць затым студэнткай-завочніцай ВНУ.

Мары такіх людзей, як Аляксандр Дудзік і Марыя Паддубная, заўсёды здзяйсняюцца. Яны стануць ударнікамі камуністычнай працы.

В. ЛЕАНЮК,
сакратар Кобрынскага райкома камсамола.

На здымку: група ўдзельнікаў рэспубліканскага семінара загадчыкаў раённых і гарадскіх аддзелаў культуры.

Злева направа: загадчык Церахоўскага раённага аддзела **М. Барашноў**, загадчык Хойніцкага раённага аддзела **М. Вяргейчык**, загадчык Слуцкага раённага аддзела **Ул. Пасько**, загадчыца Быхаўскага раённага аддзела **Н. Леўчанка**, загадчык Пінскага гарадскога аддзела **В. Усачоў**, загадчык Гомельскага раённага аддзела **Я. Руманоўскі**, загадчык Стаўбцоўскага раённага аддзела **В. Яфімаў**, загадчык Докшыцкага раённага аддзела **Я. Супрун**.

РАШЭННІ СТУДЗЕНЬСКАГА ПЛЕНУМА ЦК КПСС — У МАСЫ

Упэўнена ісці наперад

Новы год пачаўся студзеньскім Пленумам ЦК КПСС, вялікай размовай пра будучы росквіт нашай краіны, пра ўздым сельскай гаспадаркі, каб нашы людзі жылі яшчэ больш шчасліва і заможна.

Працаўнікі вёскі за апошнія гады, выконваючы рашэнні XX і XXI з'ездаў КПСС, дасягнулі значных поспехаў. Але жыццё ставіць новыя задачы. Тое, што нас задавальняла ўчора, сёння ўжо не можа задаволіць.

Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў на студзеньскім Пленуме ЦК КПСС гаварыў: «Галоўнае ва ўсіх нас — будаўніцтва камунізма, і для забеспячэння гэтага будаўніцтва трэба ўсе галіны народнай гаспадаркі развіваць раўнамерна, упэўнена ісці наперад».

Вось гэтыя словы — упэўнена ісці наперад, каб будаваць камунізм, — павінны з'явіцца баявой праграмай дзеяння кожнага савецкага чалавека, кожнага работніка культуры — кінамеханіка, бібліятэкара, удзельніка мастацкай самадзейнасці.

Галоўную сваю ўвагу аддадзім цяпер шырокай прапагандзе рашэнняў Пленума. Кожны калгаснік, кожны механізатар, жывёлавод павінен ясна ўсведамляць, што галоўнае цяпер — стварыць багацце прадуктаў для савецкага чалавека. За дасягненне рубяжоў, якія намеціў Пленум, будзе натхнёна змагацца наша калгаснае сялянства. А мы, работнікі культуры, абавязаны дапамагчы сельскім працаўнікам паспяхова выканаць абавязацельствы на 1961 г.

У нашым раёне ёсць нямала сельскіх культасветустаноў, якія сталі сапраўднымі цэнтрамі культурна-масавай работы на вёсцы. Гэта, напрыклад, Абідавіцкі і Ніканавіцкі сельскія клубы. Поспех іх работы ў тым, што яны цесна звязаны з жыццём сваіх калгасаў, маюць вялікі актыў з ліку настаўнікаў, урачоў, спецыялістаў сельскай гаспадаркі і калгаснікаў.

Можна прывесці многа прыкладаў, як бібліятэчная кніга дапамагае калгасніку і спецыялісту сельскай гаспадаркі вырошчваць высокія ўраджаі, павышаць прадуктыўнасць жывёлагадоўлі. Сёння ў нашых калгасах працуе вялікая армія механізатараў. Часам трактарысту ці камбайнёру бывае цяжка дастаць неабходную літаратуру па яго прафесіі. Тое ж самае могуць сказаць і нашы жывёлаводы, звеннявыя па вырошчванню кукурузы і іншых культур.

Варта кінуць сур'ёзны дакор у адрас Дзяржаўнага выдавецтва БССР, якое выдае яшчэ вельмі мала добрых кніг аб перадавым вопыце лепшых працаўнікоў калгаснай вёскі.

Мне думаецца, што ў калгасах і саўгасах нам трэба ў першую чаргу ствараць універсітэты сельскагаспадарчых ведаў, у якіх працаўнікі вёскі вучыліся б перадавым метадам вядзення гаспадаркі, асвайвалі б новыя дасягненні навукі.

Дапамагаць кнігай, натхняць словам працаўнікоў калгаснай вёскі на датэрміновае выкананне сямігадовага плана заклікае нас наша родная партыя.

Ніна ЛЕЎЧАНКА,
загадчыца Быхаўскага раённага аддзела культуры.

Для працаўнікоў вёскі

Пастановы студзеньскага Пленума ЦК КПСС выклікалі ў сэрцы кожнага савецкага чалавека гарачую ўхвалу. І мы, работнікі ўстаноў культуры Пінска, вырашылі перагледзець сваю работу, нашы планы на 1961 г.

Чытаючы матэрыялы Пленума ЦК КПСС, кожны з нас думае: а ці ўсё мы зрабілі, каб нашы ўстановы сталі сапраўднымі асяродкамі культуры; што трэба зрабіць, каб нашы сувязі з калгаснай вёскай былі больш моцнымі і плённымі?

Мы разумеем: каб вырашыць грандыёзныя задачы па далейшаму ўздыму сацыялістычнай сельскай гаспадаркі, патрэбна перш за ўсё вялікая арганізатарская і агітацыйна-масавая работа. Неабходна сёння, не адкладваючы на заўтра, шырока растлумачваць працаўнікам калгаснай вёскі матэрыялы Пленума, дапамагчы ім вызначыць іх задачы на 1961 г. і мабілізаваць на выкананне ўзятых абавязацельстваў. У бліжэйшыя дні ў калгасы нашага раёна паедзе некалькі агітацыйна-мастацкіх брыгад гарадскога Дома культуры, індустрыяльнага тэхнікума, гідратэхнікума і іншых арганізацый горада.

Нядаўна мы правялі сумесную нараду работнікаў культуры горада і вёскі, на якой абмяркоўвалася пытанне аб шэфскай дапамозе калгасам. Работнікі культуры горада будуць практычна дапамагаць у працы ўніверсітэту культуры ў вёсцы Малоткавічы, яны дапамогуць стварыць універсітэт культуры і ў калгасе «Светлы шлях».

Прымаюцца захады, каб палепшыць прапаганду музыкі сярод сельскага насельніцтва. Выкладчыкі і калектыў вучняў музычнай школы правядуць сёлета ў калгасах раёна 15 лекцый-канцэртаў і больш 30 канцэртаў.

Многае зробіць для дапамогі вёсцы наш гарадскі Дом культуры. Народны тэатр паставіць на сцэнах калгасных клубаў 30 спектакляў. Выязная брыгада мастацкай самадзейнасці наведае ўсе калгасы, выступіць з канцэртамі ў многіх брыгадах. Гарадскі Дом культуры канкрэтна дапаможа ў афармленні нагляднай агітацыяй сельскіх асяродкаў культуры. Наша самадзейная кінастудыя прысвячае дакументальны кіначасопіс лепшым працаўнікам калгасаў раёна.

Добры пачын праявіў прафсаюзны клуб «40 год Кастрычніка». Нядаўна адбыўся вечар дружбы калектываў фанера-запалкавага камбіната і калгаса імя Калініна. На гэтым вечары перадавікі абмяняліся вопытам, радаваліся поспехам адзін аднаго, указвалі на недахопы, намецілі шляхі больш цеснай шэфскай сувязі рабочых і калгаснікаў. Падобныя вечары дружбы будуць наладжваць усе прадпрыемствы і ўстановы, якія шэфствуюць над калгасамі раёна.

Навуковыя супрацоўнікі Пінскага краязнаўчага музея рыхтуюць матэрыял для кнігі «Гісторыя калгасаў Піншчыны».

Выкладчыкі музычнай школы, работнікі Дома культуры і гарадскога парку дапамогуць сельскай мастацкай самадзейнасці. У прыватнасці, выкладчык музычнай школы Б. Мнацаканьян будзе кіраваць мастацкай самадзейнасцю на грамадскіх пачатках у калгасе імя Сталіна, выкладчык М. Назараў — у калгасе «Светлы шлях», дырэктар парку В. Вайнар — у калгасе імя Катоўскага. Артысты Народнага тэатра дапамогуць сельскім драматычным калектывам.

Гарадскі Дом культуры правядзе сёлета некалькі тэматычных вечароў для працаўнікоў калгаснай вёскі. Днямі ў гарадскім Доме культуры адбудзецца адзін з такіх вечароў — «Для тых, хто ў полі».

Работнікі культуры нашага горада зробяць усё, каб дапамагчы сельскім установам культуры ў іх высакароднай працы па прапагандзе матэрыялаў студзеньскага Пленума ЦК КПСС.

Віктар УСАЧОЎ,
загадчык Пінскага гарадскога аддзела культуры.

Экспазіцыі абнаўляюцца

Частымі і жаданымі гасцямі ў нашым краязнаўчым музеі бываюць старыя камуністы — удзельнікі Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў. Яны выступаюць з успамінамі перад моладдзю і камсамольцамі, школьнікамі, на піянерскіх зборах і перад калектывамі прадпрыемстваў горада. У мінулым годзе было праведзена звыш 170 лекцый і гутарак.

Неўзабаве будзе здадзены ў эксплуатацыю новы будынак музея.

Летась мы сабралі шмат цікавых экспанатаў і дакументаў ад прыватных асоб і арганізацый. Сярод іх звыш 30 фотаздымкаў паказваюць віднага дзеяча Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы С. Арджанікідзе ў перыяд белапольскай акупацыі на тэрыторыі Барысаўшчыны і рэспублікі. Каштоўныя экспанаты музей атрымаў ад старых камуністаў тт. Шамардзіной, Львова, Ляўданскай, Закс і інш.

Шмат фатаграфій, на якіх паказана партызанская барацьба ў гады Вялікай Айчыннай вайны на Барысаўшчыне, нам перадалі былы камандзір партызанскай брыгады В. Пыжыкаў і былы начальнік штаба партызанскай брыгады А. Бальшакоў.

Папоўніўся раздзел экспазіцыі «Айчынная вайна 1812 г. і разгром французаў на рацэ Беразіне».

Вялікую ўвагу калектыў музея аддае збору экспанатаў, якія адлюстроўваюць дасягненні працоўных Барысаўскага раёна ў выкананні сямігадовага плана. Фонды музея папоўніліся фатаграфіямі перадавікоў сямігодкі, новабудоўляў і на культурна-бытавыя тэмы.

У раздзеле «Пасляваеннае сацыялістычнае будаўніцтва» ў новым будынку музея будуць экспанавацца ўзоры прадукцыі фабрыкі піяніна, фабрыкі мастацкіх вырабаў, шклозавода імя Дзяржынскага, камбіната імя Камінтэрна і іншых прадпрыемстваў.

У новым будынку музея створым раздзелы «Прырода роднага краю» і «Сельская гаспадарка».

К. ГЛУШАНІН,
дырэктар Барысаўскага краязнаўчага музея.

РАДЫЁ І ПРАПАГАНДА МАСТАЦКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Кніга ў нашай краіне за гады Савецкай улады стала пастаянным спадарожнікам мільёнаў людзей. Іменна гэтым тлумачыцца вялікі рост тыражоў савецкіх кніг, у тым ліку і тыражоў кніг у нашай рэспубліцы. Савецкія людзі цікавяцца навінкамі літаратуры, героі прачытаных імі кніг служаць для іх станоўчым прыкладам, спадарожнічаюць ім у барацьбе і працы.

Асабліва ўзрасла роля мастацкай літаратуры на сучасным этапе, калі савецкі народ уступіў у перыяд разгорнутага будаўніцтва камуністычнага грамадства. Улічваючы гэта, партыя заклікае як мага шырэй прапагандаваць лепшыя творы літаратуры сярод народа. З асаблівай сілай гэта падкрэслена ў пастанове ЦК КПСС «Аб задачах партыйнай прапаганды ў сучасных умовах». [illegible]

Задача заключаецца ў тым, каб [illegible] пісьменніка з чытачом. Вялікую дапамогу [illegible] газеты, часопісы, розныя бібліяграфічныя выданні, кіно, радыё, тэлебачанне і іншыя сродкі прапаганды кніг. Улічваючы гэта, Камітэт па радыёвяшчанню і тэлебачанню пры Савеце Міністраў БССР у апошні час пачаў значна больш займацца прапагандай мастацкай літаратуры. [illegible]

[illegible] Былі, напрыклад, перададзены ўрыўкі з новага рамана маладога беларускага празаіка І. Пташнікава «Чакай у далёкіх Грынях», урыўкі з аповесцей Р. Сабаленкі, Ул. Шахаўца, П. Кавалёва.

Цёпла сустрэлі слухачы перададзеныя па радыё раздзелы з аповесці В. Кажэўнікава «Знаёмцеся, Балуеў» і аповесці Ю. Якаўлева «Станцыя «Хлопчыкі». Героі гэтых аповесцей глыбока хвалююць радыёслухачоў, служаць для іх станоўчым прыкладам, прымушаюць задумвацца над падзеямі, якія адбываюцца, дапамагаюць правільна іх ацэньваць. Падобныя перадачы будуць практыкавацца і ў далейшым.

Па многіх буйных творах і найбольш яркіх апавяданнях беларускіх, рускіх, украінскіх пісьменнікаў, а таксама пісьменнікаў іншых братніх рэспублік і зарубежных краін, падрыхтаваны радыёпастаноўкі, якія ўжо не адзін раз перадаваліся ў эфір і прайшлі з поспехам. На некаторыя з іх атрыманы станоўчыя водгукі і новыя заяўкі. З наяўных радыёпастановак можна назваць многія. Гэта і «На прасторах жыцця» Я. Коласа, і «Калі зліваюцца рэкі» П. Броўкі, і «Сустрэнемся на барыкадах» П. Пестрака, і «Крыніцы» І. Шамякіна, і «Галя» Я. Брыля і многія іншыя. Бадай, мала сустрэнеш беларускіх празаікаў і паэтаў, па творах якіх не было б ні адной радыёпастаноўкі.

Цяпер рэдакцыя Радыёкамітэта склала перспектыўны план падрыхтоўкі новых радыёпастановак па творах беларускіх пісьменнікаў. Пачата праца над інсцэніроўкай «Трывожнага шчасця» І. Шамякіна, «Апошняй сустрэчы» Я. Брыля і раду іншых апавяданняў, аповесцей, раманаў, паэм. Будуць таксама запісаны лепшыя спектаклі па п'есах нашых драматургаў у пастаноўцы тэатраў імя Янкі Купалы, імя Якуба Коласа, юнага гледача, абласных і некаторых народных тэатраў рэспублікі. Вядома, у першую чаргу мы будзем інсцэніраваць тыя творы, у якіх паказаны яркія вобразы нашых сучаснікаў, герояў барацьбы за сямігодку, актыўных будаўнікоў камуністычнага грамадства.

Па радыё сістэматычна арганізоўваюцца перадачы новых апавяданняў, навел, лепшых, ужо вядомых чытачу празаічных твораў класікаў беларускай, рускай і зарубежнай літаратур і сучасных пісьменнікаў. Да ўдзелу ў такіх перадачах прыцягваюцца майстры мастацкага чытання, народныя артысты СССР Г. Глебаў, Б. Платонаў і інш. І трэба сказаць, што вечары мастацкага чытання хутка заваявалі вялікую аўдыторыю. Па просьбе радыёслухачоў нам давалася некаль-

Заўтра пачне работу трэці пленум праўлення СП БССР, які разгледзіць пытанні: 1) Пісьменнік і кіно (дакладчык П. Кукуйкін, садакладчыкі М. Горцаў, А. Кучар); 2) Аб удзеле пісьменнікаў у рабоце радыё і тэлебачання (дакладчык В. Несцяровіч, садакладчыкі К. Губаревіч, Ул. Юрэвіч).

кі разоў паўтараць урыўкі з «Біблі» К. Крапівы, гумарыстычныя апавяданні Я. Коласа, К. Чорнага, паэмы Я. Купалы і іншыя вядомыя творы беларускай літаратуры.

Вялікая ўвага ў апошні час аддаецца прапагандзе па радыё беларускай паэзіі. [illegible]

[illegible] вялікага украінскага кабзара Т. Шаўчэнкі.

Вельмі важная форма прапаганды літаратуры па радыё—выступленні саміх пісьменнікаў і паэтаў перад мікрафонам, іх расказы аб сваіх новых кнігах, аб далейшых творчых планах, чытанне твораў або ўрыўкаў з іх. Такія перадачы звычайна ідуць пад рубрыкамі «У нас у гасцях» або «З рабочага стала пісьменніка». Па радыё ўжо выступалі М. Лынькоў, І. Шамякін, Ул. Дубоўка, М. Лужанін. Рыхтуюцца і ў бліжэйшы час будуць перададзены выступленні П. Броўкі, М. Танка. Мы з нецярплівасцю чакаем выступленняў па радыё А. Куляшова, П. Панчанкі, К. Кірэенкі, Ул. Карпава і іншых нашых пісьменнікаў.

Многае робіцца для прапаганды творчасці нашых паэтаў-песеннікаў. Галоўная рэдакцыя музычнага вяшчання падрыхтавала ўжо музычныя нарысы аб такіх вядомых паэтах-песенніках, як П. Броўка, А. Астрэйка, А. Бачыла, А. Русак. Усе гэтыя нарысы прайшлі ў эфір, а некаторыя з іх мы паўтаралі ў сувязі з просьбамі слухачоў і яшчэ будзем, відаць, паўтараць не раз. Перададзены нарысы пра песенную творчасць Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча. Гэты від прапаганды творчасці нашых паэтаў, бадай, найбольш папулярны і даходлівы.

Цяпер галоўная рэдакцыя музычнага вяшчання рыхтуе аформлены музыкай расказ аб выпуску нотнай прадукцыі Дзяржвыдавецтвам БССР у гэтым годзе і вялікую перадачу, прысвечаную выхаду ў свет чатырохтомнага збору беларускіх народных песень у запісах народнай артысткі СССР Р. Шырмы.

Галоўная рэдакцыя перадач для дзяцей і юнацтва актыўна прапагандуе творы дзіцячых пісьменнікаў. [illegible]

[illegible] юцца празаікі і паэты, драматургі і літаратуразнаўцы, яны гутараць з тэлегледачамі пра кнігі, якія выйшлі з друку, чытаюць свае творы. Па асобных мастацкіх творах падрыхтаваны і перададзены тэлевізійныя пастаноўкі.

У меру сваіх магчымасцей прымаюць удзел у прапагандзе мастацкай літаратуры работнікі абласных камітэтаў і рэдакцый радыёвяшчання.

Мы спадзяёмся, што пленум праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, які будзе абмяркоўваць пытанне аб удзеле пісьменнікаў у рабоце радыё і тэлебачання, падкажа новыя формы прапаганды мастацкай літаратуры па радыё і тэлебачанню. Хацелася б, каб пасля пленума гэтай важнай справай больш актыўна заняліся самі пісьменнікі, каб яны часцей выступалі перад мікрафонам і па тэлебачанню з жывымі, яркімі расказамі пра свае кнігі, пра творы сваіх калег і асабліва пра літаратурны маладняк, які прыкметна папоўніў за апошнія гады пісьменніцкія кадры.

Радыё і тэлебачанне маюць неабмежаваныя магчымасці для дзейснай шырокай і штодзённай прапаганды кнігі. І мы спадзяёмся, што пісьменнікі, кожны ў меру сваіх сіл, дапамогуць нам найбольш поўна выкарыстаць гэтыя багатыя магчымасці.

Р. КАНАВАЛАЎ,
намеснік старшыні Камітэта па радыёвяшчанню і тэлебачанню пры Савеце Міністраў БССР.

На ўніверсітэце культуры пры Гомельскім Палацы культуры імя Леніна займаецца звыш тысячы рабочых і служачых горада.

На здымку: выкладчык Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута П. Ніціфараў (трэці справа) гутарыць са слухачамі факультэта выяўленчага мастацтва.

Фота Ф. Рамапава. Фотахроніка БЕЛТА.

КНІЖНЫЯ СКАРБЫ — НАРОДУ

Памочнікі бібліятэкараў

У Пінску ёсць сотні дамоў, у якіх не чытаюць кніг. [illegible]

[illegible]

А. МІКЛАШЭЎСКАЯ,
загадчыца Пінскай гарадской бібліятэкі № 1.
С. ФЕДАРОВІЧ,
выкладчык Пінскай сярэдняй школы № 8.

ДОБРЫ ПАЧАТАК

У калгасе «Перамога» Данілкаўскага сельсавета Берастовіцкага раёна летась адкрыта бібліятэка. Яна знаходзіцца ў добра абсталяваным памяшканні. Тут больш паўтары тысячы кніг. Выпісана шмат газет і часопісаў.

Загадвае бібліятэкай і клубам Хрысціна Віктараўна Клімовіч. Яна мае сярэднюю адукацыю і прайшла практыку ў раённай бібліятэцы.

З вялікай увагай ставіцца да работы бібліятэкі старшыня калгаса Ільля Тарасавіч Тымчык. Праўленне арцелі намеціла выдзеліць сёлета 300 рублёў на набыццё новай літаратуры.

Хрысціна Клімовіч і камсамольцы-актывісты ўмела прапагандуюць літаратуру па розных галінах ведаў. Цяпер бібліятэчную кнігу чытаюць у кожным калгасным двары. Найбольш актыўныя чытачы — калгаснікі Генадзь Лукашык, Анатоль Купец і іншыя, якія за апошні час прачыталі па 20—25 кніг.

У бібліятэцы наладжваюцца выстаўкі кніг, пастаянна абнаўляецца вітрына навінак грамадска-палітычнай літаратуры. У рабоце бібліятэцы дапамагае дырэктар школы В. А. Тымчык.

Нядаўна бібліятэка з дапамогай актыву правяла вечар пытанняў і адказаў. Тут часта праводзяцца калектыўныя чытанні мастацкіх твораў, ёсць стол даведак, дзе сабрана асноўная даведачная літаратура.

А. МЕЛАМЕД,
метадыст Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя Ул. І. Леніна.

Кніганоша Казімір Гардзіевіч

Камсамолец Казімір Гардзіевіч з саўгаса «Лясное» Капыльскага раёна вельмі любіць кнігі. Ён вучыцца завочна ў сельскагаспадарчым тэхнікуме. Як актыўнаму чытачу Бабаўнянскай сельскай бібліятэкі, камсамольская арганізацыя даручыла К. Гардзіевічу прапагандаваць кнігі сярод рабочых саўгаса. Юнак ахвотна ўзяўся за работу. Больш 50 сем'яў рабочых пражывае ў вёсцы Язвіны. К. Гардзіевіч паставіў перад сабою задачу, каб кожны рабочы чытаў мастацкую, сельскагаспадарчую або палітычную літаратуру. Цярпліва і настойліва дабіваўся кніганоша сваёй мэты. Цяпер у яго бібліятэцы-перасоўцы — каля 90 чытачоў.

Казімір Гардзіевіч рэгулярна папаўняе бібліятэку-перасоўку новымі кнігамі. Вялікую дапамогу аказвае яму загадчыца Бабаўнянскай сельскай бібліятэкі Вера Іосіфаўна Сапешка.

Цяпер Казімір Гардзіевіч рыхтуе канферэнцыю чытачоў па кнізе Бірукова «Чайка». Многія чытачы ўжо добра знаёмы з гэтым творам.

Кніганоша Казімір Гардзіевіч аддае сваёй любімай справе многа часу, старання і ведаў. Яму ўдзячны за гэта рабочыя саўгаса «Лясное».

М. СЯЎРУК.

ПОШУКІ І ЗДАБЫТКІ

САСПРАВАЗДАЧНА-ВЫБАРЧАГА СХОДУ СЕКЦЫІ ПРОЗЫ СП БССР

Мінулы год прынёс нямала здабыткаў нашай літаратуры і, у прыватнасці, прозе. Пра творчыя вынікі года, пра сувязь пісьменнікаў з жыццём, пра выхаванне літаратурнай моладзі ішла гаворка на справаздачна-выбарчым сходзе секцыі прозы СП БССР. У дакладзе старшыні секцыі **Т. Хадкевіча** прааналізавана ўсё адметнае, што з'явілася ў нашай прозе за апошні час.

Радуе не толькі шматлікасць новых твораў, іх жанравая разнастайнасць, але і тое, што пісьменнікі ўсё часцей звяртаюцца да тэм сучаснасці, пішуць пра сённяшнія справы савецкіх людзей, іх узаемаадносіны ў працы і быце, пра барацьбу з перажыткамі мінулага, пра новыя якасці чалавека-будаўніка. Важна адзначыць і творчую актывізацыю маладых празаікаў, пяру якіх належыць больш паловы надрукаваных летась аповесцей, апавяданняў. Разгляду гэтых твораў Т. Хадкевіч прысвяціў значную частку даклада. Ён называе аповесці «Кедры глядзяць на мора» А. Савіцкага, «Жураўліны крык» В. Быкава, «Сосны адшумелі сваё» Ул. Шыціка, «Пераломнае лета» М. Ваданосава, «Шчасце маё» М. Пянкрата, раманы «Чакай у далёкіх Грынях» І. Пташнікава і «Вайна пад стрэхамі» А. Адамовіча, дакументальную аповесць І. Новікава «Сэрца інакш не можа» і яго ж вялікі нарыс пра мінскае падполле «Руіны страляюць ва ўпор», апавяданні В. Адамчыка, Б. Сачанкі, М. Гроднева, Ул. Дамашэвіча і іншых.

Рост маладых, гаворыць дакладчык, бачыць прыемна, прыемна, калі старэйшых пісьменнікаў так «падпірае моладзь». Гэта наша змена, заўтрашні дзень нашай літаратуры.

Высокую ацэнку дае дакладчык творам А. Савіцкага, В. Быкава, А. Адамовіча, гаворыць аб добрых якасцях першага рамана І. Пташнікава, які нядаўна абмяркоўваўся на сходзе секцыі, дзе аўтару былі зроблены і сур'ёзныя крытычныя заўвагі, адзначае актуальнасць нарысаў І. Новікава. Цікавая літаратурная з'ява — аповесці аб моладзі М. Ваданосава і Ул. Шыціка. Праўда, пасля іх з'яўлення ў перыядычным друку крытыка знайшла ў гэтых аповесцях многа недахопаў. Ул. Шыцік дапрацаваў свой твор для выдання асобнай кніжкай, М. Ваданосаў працягвае працу над аповесцю.

Гаворачы пра першую аповесць М. Пянкрата «Шчасце маё», Т. Хадкевіч зазначае, што твор мог бы атрымацца значна лепшым; на яго думку, аўтар не выкарыстаў тут на поўную сілу свае творчыя магчымасці. Збядняе ўражанне ад аповесці яе эскізны, фрагментарны характар, адвольнае карыстанне формай аўтабіяграфічных нататак.

Чым жа парадавалі чытача старэйшыя пісьменнікі? З'явіліся ў друку раман Ул. Карпава «Вясеннія ліўні», раман А. Міронава «Мора ў агні», другая частка аповесці Р. Сабаленкі «Юнацтва ў дарозе», драматызаваная аповесць Я. Скрыгана «Скажы адно слова», аповесці «Месца ў жыцці» Ул. Шахаўца, «Лёнька Гром» П. Кавалёва, «Людзі прагнуць» М. Лунсякова, нарыс «Над Сожам» І. Дуброўскага. Можна дадаць да гэтага шматлікія апавяданні і нарысы А. Асіпенкі, А. Чарнышэвіча, І. Шамякіна, А. Кулакоўскага, І. Навуменкі, М. Ракітнага, Я. Шарахоўскага, Ус. Краўчанкі, Я. Скрыгана, А. Пальчэўскага, М. Гамолкі, В. Хомчанкі, Я. Рамановіча. З цікавымі празаічнымі творамі выступіў В. Вітка.

Нельга не заўважыць і поспехаў у жанры мастацкага нарыса, аб недахопах і адставанні якога так часта гаварылася. Летась плённа працавалі ў гэтым жанры А. Кулакоўскі, Ул. Дадзіёмаў, І. Грамовіч, С. Грахоўскі і інш.

Наша проза, як бачна, развіваецца і ў колькасных, і ў якасных адносінах. Праўда, сярод новых твораў ёсць і слабыя, але ж без гэтага нельга ўявіць сабе літаратурны працэс. Справа крытыкі разабрацца ў тэндэнцыях асэнсавання пісьменнікамі рэчаіснасці, ва ўдачах і недахопах твораў. А яна ў нас не заўсёды бывае на ўзроўні, не заўсёды чуйна адгукаецца на новыя літаратурныя з'явы, а, бывае, і зусім не заўважае творы, важныя як з боку тэматыкі, так і з боку глыбіні адлюстравання сучаснасці. Неправамерна, на думку дакладчыка, тое, што раман Ул. Карпава «Вясеннія ліўні» не атрымаў яшчэ водгуку ў друку. А гэты ж твор — з'ява не другарадная ў нашай прозе, ён напісаны ў шырокім плане аб сённяшнім дні, аб жыцці, турботах вялікага калектыву аўтазаводцаў.

Гаворачы пра мерапрыемствы, у якіх прымала ўдзел секцыя прозы, Т. Хадкевіч адзначае пленум праўлення СП БССР у пачатку мінулага года з дакладам Я. Брыля «Пісьменнік і рэчаіснасць», адкрыты партыйны сход з абмеркаваннем закліку «Праўды» аб напісанні нарысаў пра герояў нашых дзён, абмеркаванні асобных твораў, з якіх найбольш жыва і цікава прайшло абмеркаванне рамана І. Пташнікава «Чакай у далёкіх Грынях».

Таварышы, якія выступілі ў спрэчках, закранулі як пытанні арганізацыйнай работы секцыі, так і надзённыя пытанні літаратурнага жыцця.

Я. Садоўскі гаварыў аб неабходнасці шчыльней звязаць работу секцыі з жыццём, праводзіць мерапрыемствы, якія б дапамаглі пісьменнікам бліжэй стаць да працоўнага жыцця горада, рэспублікі. Варта арганізоўваць і праводзіць сустрэчы з перадавікамі вытворчасці, з членамі брыгад камуністычнай працы.

— Секцыя, — гаворыць Я. Садоўскі, — павінна быць заклапочана лёсам кожнага літаратара, яна павінна дапамагаць яму, цікавіцца яго творчасцю.

Гэтую думку падтрымаў **А. Міронаў.** На яго думку, асаблівую ўвагу трэба звяртаць на лёс першай кнігі пісьменніка. Іменна тут часам патрэбна своечасовая таварыская дапамога. Трэба цясней трымаць сувязь і з пісьменнікамі, якія не жывуць у сталіцы. Чым, напрыклад, растлумачыць доўгае маўчанне такіх пісьменнікаў, як А. Іваноў, П. Шасцерыкоў, якія ў свой час выступілі з добрымі першымі кнігамі?

А. Асіпенка выказвае пажаданне, каб у рабоце секцыі больш аддавалася ўвагі творчым пытанням. Неабходны шырокія, добра арганізаваныя абмеркаванні новых твораў. Усім запомнілася жывая, надзённая гаворка пра раман І. Пташнікава, якая адбылася на секцыі нядаўна. Можна пагаварыць і пра нарыс, пра развіццё нашага апавядання, можна паставіць пытанне аб асвятленні крытыкай працэсаў, якія адбываюцца ў прозе. Тут, здаецца, крытыка яшчэ не спраўляецца са сваімі задачамі.

Роля крытыкі ў правільнай арыентацыі пісьменнікаў на творчыя пошукі, у літаратурнай вучобе і асваенні класічнай спадчыны — вялікая. Пра гэта гаварыў і **І. Грамовіч.** Многім артыкулам па пытаннях развіцця прозы не хапае шырыні позірку, сапраўды навуковага аналізу, умення знайсці пераемнасць у літаратурным працэсе, — кажа ён.

— Абмеркаванне твораў на секцыі — сказаў **Р. Сабаленка,** — павінна мець дзелавы, карысны для практыкі пісьменніка характар. Тут абавязкова трэба вылучаць нейкія праблемы, надзённыя пытанні. Даўно варта ўжо шырока пагаварыць аб мове літаратурных твораў, аб неабходнасці змагацца з яе засмечваннем як рознымі газетнымі штампамі, так і дыялектызмамі.

Выхаванню маладых літаратараў, асабліва тых, што жывуць у раёнах і абласцях рэспублікі, прысвяціў сваё выступленне **П. Прыходзька.** Ён жа гаварыў аб формах сувязі секцыі, нашых літаратурных выданняў з пісьменнікамі братніх рэспублік. Такія сувязі прынясуць толькі карысць.

Пра дапамогу вайсковым літаб'яднанням з боку секцыі, пра ўвагу пісьменнікаў да ваеннай тэматыкі гаварыў у сваім выступленні **М. Аляксееў.**

На сходзе абрана новае бюро секцыі ў складзе **Т. Хадкевіча** (старшыня), **А. Міронава, Я. Скрыгана, І. Навуменкі, Б. Сачанкі** (сакратар), **А. Васілевіч, І. Дуброўскага.**

ПЕРАД НЕАБХОДНАСЦЮ ВЫБАРУ

Гаварыць пра вершы Анатоля Вялюгіна—гэта значыць гаварыць у першую чаргу пра форму, пра майстэрства.

Перад намі новы невялікі зборнік яго твораў пад назвай «Насцеж», які нядаўна выйшаў з друку. Гэты зборнік не прэтэндуе на якія-небудзь незвычайныя, глыбокія думкі, хоць і яны, безумоўна, тут ёсць. Вылучаюцца з усяго некалькі вершаў, якія звяртаюць на сябе ўвагу сталасцю думкі і формы. Гэта ў першую чаргу верш «Прызнанне ў любві», якім і адкрываецца зборнік, вершы «Крык чайкі» і «Далёкая завея». Потым ужо да іх далучаюцца вершы «Вуліца машыністаў», «Воблік радзімы», «Стары машыніст», «Нёманская рута». Можна было б дадаць і яшчэ адзін добры верш, трагічны па тэме—«Рыбацкі могільнік», каб гэты трагізм падзей, аб якіх гаворыць паэт, быў больш праяснены, выяўлены. На жаль, у вершы гэтага няма. Заглыбленасць падтэксту збядніла тэкст.

Вершы зборніка прэтэндуюць на сучаснасць і некаторыя з іх, сапраўды, адрасаваны непасрэдна сённяшняму дню. Гэта «Вялікае супрацьстаянне», «Чайка над жытам», «Грыбы», «У мяне на Урале маці жыве», «Хлеб-соль», «Твой гальштук».

Вялюгін улюбёны ў дынаміку формы, у лаканізм фразы. Такое можна толькі адобрыць. Бо дынаміка—гэта рух, гэта багацце руху. А калі гаворым—рух, то разумеем, што гэта рух думак, эмоцый у розных адценнях, праявах.

Калі мастак пачынае маляваць карціну, ён, згодна свайму разуменню, накідвае спярша яе контуры. І бывае так, што контуры і застаюцца, як карціна, без ніякай даробкі. Як праз імглу, мы заўважаем тады нейкае набліжэнне да поўнай карціны. Вершы Вялюгіна ў вялікай частцы нагадваюць іменна падобныя накіды. Адны з іх больш праясненыя, другія—менш. Можа, паэт, развіваючы сваю задуму, мае права на такое выяўленне думак і пачуццяў, аддаючы падтэкст для разгадкі чытачу? Можа, тут і ёсць нейкая свая ўнутраная праўда?.. Але так ці інакш, можна ісці толькі ў двух напрамках—у напрамку рэалістычным—тады «контурнасць» вершаў трэба лічыць з'явай часовай. А калі ісці ў напрамку чыстай імпрэсіі, то можна часам збіцца на беззмястоўнасць і забаўляцца формай дзеля формы. Такая выяўляецца логіка. І такі выбар.

Дасягнуць паэтычнай яснасці, захаваўшы пры гэтым дынаміку і лаканізм выказвання,—рэч нялёгкая. Гэта пошукі мастацкіх сродкаў, каб твор, яго прыгажосць, дайшлі да душы чалавека. І калі аўтару пры такіх сродках удаецца дасягнуць гармоніі паміж тэкстам і падтэкстам, мы тады маем твор сапраўды мастацкі. Такі ў зборніку «Насцеж» верш «Крык чайкі».

Дождж ад ранку пойдзе —
Не пабачыш просіні.
Сонейку на поўдзень
Пазваніў я з восені...

Так пачынаецца верш. Поўдзень—гэта, аказваецца, Ялта, куды пазваніў паэт з восені, ад нас. Ён просіць адшукаць там любую. Праз тэлефонную трубку аўтар чуе мора:

Быццам побач мора
б'ецца, грае сіняе.
Чвэртку гадзіны шукалі любую і—
раптам:
На бяду, сурова
казка выключаецца:
— Вашая размова...
Чуеце?.. Канчаецца...
Так і не знайшлі любую.
Толькі там над хваляй,
калі моўклі далечы,
крыкнула ад жалю
чайка, пралятаючы.
Вядома, гэта чэхаўская чайка.
Мора чуў, няйначай,
як званіў я з восені:
Чайка сумна плача,
плача...
Ці здалося мне?

Сіла лірычнага пачуцця ўраўнаважыла тэкст з падтэкстам.

А цяпер возьмем страфу з верша «Вечны каляндар»:

Прачнецца вецер:—Сыпані,
лісцё, на падаконнік...
Мільгаюць дні —
не супыніць
з гары мяцеліц коні!

У гэтым выпадку ні абставіны восені, ні ўсе атрыбуты тэмы аніяк не патрабуюць ні такой дынамікі, ні такой вобразнасці, да таго ж і незразумелай. Бо што трэба разумець пад словамі

Мільгаюць дні —
не супыніць
з гары мяцеліц коні!

Паэт, які хоча быць у віры наземных вятроў, павінен быць трапным і ясным ва ўспрыйманні з'яў і іх падачы. І таму думкі паэта павінны быць яго ўласнымі думкамі. Свая тэма—гэта вялікае дасягненне, а значыць—сіла.

Прыемна чытаць першы верш у зборніку—«Прызнанне ў любві». Гэта гутарка паэта з Радзімай, якая пачынаецца харошымі словамі. Гэта ўжо свой голас:

Я заўсёды баюся напышлівых,
выцвілых слоў...

Боязь не толькі, скажам, правільная, але і выдатная. Бо гэтую напышлівасць мы часта бачым у паэтаў, дзе за бразготкамі слоў крыецца... пустата. Але з другога боку, пошукі «нявыцвілых слоў» прыводзяць часам паэта А. Вялюгіна да такіх знаходак, якія проста невядома што абазначаюць.

Напрыклад, у вершы «Летнік» чытаем:

Эх, дарога лета,
Ціхі крок тумана...
І яшчэ там жа:
Там, дзе ў лузе з любай
мёд пілі чмяліны,
закусілі губы
да крыві каліны.

А ў вершы—«Вечны каляндар» ужыта мясцовае слова—«восець», што азначае—«еўня». І вось страфа:

У шызых воблаках кастра
бульбянішча, як восець...

Нічога не зразумела.

Так што з усяго відаць, што паэтычная праўда крыецца ў арганічным спалучэнні зместу і формы. І таму законным будзе задаць пытанне: нашто верасам, бульбянішчам, туманам, самым звычайным і ў той час паэтычным рэчам, урбаністычная вопратка (форма)? Яны ж патрабуюць прастаты.

Вось чаму прыемна, чытаючы верш зборніка «Прызнанне ў любві», знаходзіць у ім не паэта-штукара, а паэта, які ідзе па класічнай сцежцы, дзе тэма навеяла яму ўдумлівасць і пафас, якія пакідаюць пасля сябе яскравы след.

Беларусь—мая маці і мова, паветра
і хлеб,
Гэта ўзважана сэрцам на нервах
растайных дарог,
Дзе не раз пад агнём задыхаўся
ад дыму і слеп
І вяртаўся здалёку, слязою
абмыўшы парог.
Атрыбуты Радзімы непаўторныя:
Я не помню, якою парою навек
палюбіў:
Калі верасам сінім трывожна
гарэлі лясы,
Калі першы кляновік з ільдзінкамі
вострымі піў,
Калі скублі заснежаны стог
у зарэччы ласі...

Мы рады і спакойны за гэты верш. Ён трывала зойме месца ў паэтычных шарэнгах.

Яшчэ вынікае заўвага адносна дакументальнасці ў вершах назваў мясцін. А. Вялюгін нярэдка дае канкрэтныя назвы. І нават у такім абагульняючым вершы, як «Прызнанне ў любві», ён дакладна называе Сенненскі раён. Але справа ў тым, што яго верш гаворыць аб усіх раёнах у цэлым—аб раёнах не толькі цяперашніх, але і мінулых і будучых. І нам здаецца, у дадзеным выпадку не трэба было звужваць тэму Радзімы, траціць сілу абагульнення.

Варта пры гэтым успомніць пра верш «Чайка над жытам», прысвечаны Мінскаму мору. Гэта—набор слоў і рыфмаў, гэта проза ў вершы. Там ёсць, напрыклад, такія радкі, рытм якіх нагадвае рытм Адысеі і Іліяды—рытм гамераўскі. Гэта не жарты! Аб чым жа гавораць гэтыя радкі? Можа, пра эпапею бітваў на Курскай дузе, пад Сталінградам? Не, аказваецца, аб... Ганалесе. Калі аўтар хацеў апець вёсачку Ганалес, то яму трэба было б узняць яе да якога-небудзь сімвала, тады і «гамераўскі» рытм быў бы на месцы. Бо ў гэтых «гамераўскіх» радках сапраўды няма ніякай асалоды. Напрыклад:

Плывеш—куды сэрца табе
загадала—
ад хат Ганалеса па срэбнае
шчасце.
На якары цяжкі баркас
загайдала
над Белаю ямай, паблытаўшы
снасці.

Гэта верш з немалым налётам пародыі. Нельга ж, скажам, з кацяняці ды рабіць ільва! Над Мінскім морам лунаюць іншыя матывы, якія трэба схапіць паэту, каб верш загаварыў аб сіле і красе чалавечага розуму і чалавечых рук.

З вершаў, якія адрасаваны сённяшняму дню, варта адзначыць верш «У мяне на Урале маці жыве». Ён тым запамінальны, што звязаны з нядаўняй гісторыяй, уводзіць нас у атмасферу Айчыннай вайны, у яе тылы. Пад налётамі «Юнкерсаў» па шляху—

Мама, я нёс цябе,
быццам малую,
берагам бег пад сыпучы абрыў...
І пасля тых бомбаў, налётаў:
Там, ля Свярдлоўска, на дымным
Урале,
З даўняга чэрвеня, мама,
жывеш...

І вось на гэтую, як называе аўтар, таежную краіну праз пятнаццаць год пасля вайны—

...Ён жа ляцеў над святочнай
зямлёю,
над першамайскай паштоўкай
маёю,
ціхай і яснай тваёй сівізною,
цэль вызначаючы,
«Локхід У-2».

Каментарыі непатрэбны. Лаканічна-мастацкая сюжэтнасць верша перадае нам, здаецца, усю нашу і ваенную і пасляваенную атмасферу.

Ацэньваючы так ці інакш усё больш характэрнае ў зборніку, трэба сказаць, што найбольш арганічна сябе выявіў паэт, апрача верша «Крык чайкі», у мастацка цэласным па зместу і форме вершы—«Далёкая завея».

Хоць элементы гэтай цэласнасці маюць і такія вершы, як «Вуліца машыністаў», «Машыніст», аднак яны пазбаўлены пафаснага гучання. Яны трохі засушаны рацыяналістычнай формай. Выключэннем можа служыць верш «Воблік радзімы», у якім мы адразу адчуваем інтанацыю Маякоўскага ў самым лепшым сэнсе. Асабліва ўдала, па-маякоўску, гучыць канцоўка. У вершы гаворыцца, як Форд на выстаўцы ў Капенгагене аглядае наш савецкі саракатонны самазвал «з захапленнем і зайздрасцю на сэрцы».

Захапленне і зайздрасць
на сэрцы.
То адыдзе, то зноў пастаіць,
паспрабуе, ці моцныя дзверцы,
ды не можа ніяк адчыніць.
Паэт звяртаецца да Форда:
Аб'ектыўны агляд аб'ектыва...
Вось ён воблік радзімы маёй:
над заводамі дымныя грывы,
спадарожніка бляск над зямлёй,
партызанскія кладкі ў аеры
і над Бугам закураны форт...
Не для ўсіх адчыняюцца дзверы,
што вы пнецеся,
містэр Форд.

Апошняе зусім як у Маякоўскага.

Але верш «Далёкая завея» стаіць вышэй за ўсе вершы ў зборніку, бо ён напісаны з вялікім дыханнем. Нездарма паэт назваў верш—«Далёкая завея». Дыстанцыя часу акрэсліла даляглядзь і дала паэту магчымасць узняцца над зямлёй, каб ахапіць яе ўсю і выказаць яе ў адным імені—Ленін, хоць гэтае імя не ўпамінаецца ў вершы. Яно адгадваецца з тэксту адразу—з палёту паэта, з агляду шырыні зямнога шара, засмучанага ў завірушны дзень смерці Леніна...

Уся зямля—ад ніў і домнаў—
каля труны ішла ў цішы,
бо ён у кожным чэсным доме
жыве, прапісаны ў душы.

Чырвоны сцяг, што не схілялі
у моры лютага агню,
у горы, скалануўшым далі,
схілілі ціха ўпершыню.

Паэт гаворыць далей:

Тугу растання і трывогу
з сабой не бралі мы ў дарогу...
На ціхі шар зямны з тугою
паклаўшы хвойныя вянкі,
імя забралі дарагое
з сабой,
як зброю,
у вякі.

Гэты верш—прыклад таго, што завеца глыбокаю прастатою, якая не зніжаецца да прымітыву і не выбіваецца з мастацкай нормы,—прыклад пісьменнасці і сталасці паэта.

Трэба спадзявацца, што таленавіты паэт А. Вялюгін, ідучы па шляху росту, назусім пазбавіцца некаторых фармалістычных момантаў у творчасці.

Пілiп ПЕСТРАК.

Невядомыя фотаздымкі народнага песняра

Вядомы беларускі пісьменнік Міхась Лынькоў перадаў Літаратурнаму музею Якуба Коласа шэсць невядомых фотаздымкаў народнага паэта Беларусі. Сярод іх — чатыры фотаздымкі Якуба Коласа на беразе возера Нарач, дзе паэт часта любіў адпачываць незадоўга да смерці.

Вялікую цікавасць маюць астатнія фотаздымкі. На адным з іх Якуб Колас зняты з М. Лыньковым.

На пярэднім краі

Агітбрыгады — найбольш аператыўныя калектывы мастацкай самадзейнасці, якія ствараюцца для культурнага абслугоўвання калгаснікаў, галоўным чынам у перыяд палявых работ. Ад звычайных эстрадных ансамбляў і груп гэтыя брыгады адрозніваюцца сваёй баявой мастацкай надзённасцю, непасрэднай сувяззю з мясцовым жыццём. Яны не абмяжоўваюцца праграмай аднаго канцэрта, але вядуць і вялікую масава-палітычную работу на месцах, выхоўваючы ў калгаснікаў камуністычную свядомасць.

Вось такую актыўную ролю бліжэйшага памочніка партарганізацыі і праўлення калгаса выконвае агітбрыгада Прысынкаўскага сельскага клуба, якім больш чвэрці стагоддзя загадвае заслужаны дзеяч культуры БССР, таленавіты стваральнік сучасных народных песень Павел Іванавіч Шыдлоўскі. Лепшыя ўзоры яго музычна-паэтычнай творчасці шырока бытуюць у народзе і трывала ўвайшлі ў рэпертуар нават прафесійных калектываў рэспублікі.

Павел Іванавіч, якому даўно перавалiла за 50 год, па-ранейшаму многа сіл аддае рабоце на ніве самадзейнага мастацтва. Створаная ім з мясцовых аматараў музыкі агітбрыгада зрабіла ў мінулым годзе 31 выезд у розныя населеныя пункты калгаса «Чырвоны Кастрычнік» і суседнія з ім сельгасарцелі. Яе можна было бачыць на палявым стане, у чырвоным кутку жывёлагадоўчай фермы, дзе сельскіх артыстаў заўсёды горача прымалі гледачы.

Чым вылучаецца прысынкаўская агітбрыгада, дык гэта ўласным цікавым і актуальным рэпертуарам, пабудаваным на мясцовым матэрыяле. Прыязджаючы ў тую або іншую палявадчую брыгаду, на вёску, П. Шыдлоўскі са сваімі «артыстамі» хутка падбірае яркія факты з жыцця — аб тым, як працуюць калгаснікі на рабоце і ў быце, якія яшчэ існуюць недахопы на асобных участках калгаснай вытворчасці, і пра ўсё гэта пішацца адпаведны матэрыял. Трапныя сатырычныя частушкі П. Шыдлоўскага з поспехам выконваюцца з эстрады або змяшчаюцца ў баявых лістках. Вось як былі высмеяны ў адной з частушак:

Брыгадзір у нас Сымонка,
Ох, і п'яніца ж такі:
Набярэцца самагонкі
І хістаецца ў бакі.

Востра крытыкуе ў частушках самадзейны аўтар некаторых маладых калгаснікаў-лежабокаў:

Маладая дзеўка Рая —
Яна сораму не мае:
Зарабіла за сезон
Адзінаццаць працадзён.

Вядома, такія надзённыя эстрадныя нумары, поўныя гнеўнай сатыры і вясёлага гумару, што складаюць спецыфіку агітбрыгады, арганічна спалучаюцца з асаблівымі літаратурна-музычнымі мантажамі на мясцовыя тэмы,—несумненны ўклад у самадзейнае мастацтва. Яны вельмі дзейсныя і спрыяюць выхаванню добрых маральных якасцей у нашай вясковай моладзі.

Урыўкі з гэтага літаратурна-музычнага мантажу прысынкаўскія артысты пакажуць у хуткім часе на раённым аглядзе агітбрыгад, які будзе папярэднічаць абласному. На сцэне Уздзенскага РДК выступяць 11 агітацыйна-мастацкіх брыгад з усяго раёна. І сярод іх лепшыя — Семянавіцкая, Магільнянская. У мінулым годзе яны 198 разоў выступалі перад сельскімі гледачамі.

Да абласнога агляду рыхтуецца і агітбрыгада раённага Дома культуры. Падабраны новы рэпертуар. Цяпер асобныя нумары шліфуюцца на рэпетыцыях. Мы ўжо прысутнічалі на адной з рэпетыцый нядаўна створанага танцавальнага калектыву пры РДК. Выпускніца Магілёўскага культасветвучылішча Тамара Сініцкая і мастацкі кіраўнік Г. Канапацкая некалькі разоў старанна адпрацоўвалі з танцорамі рухі «Мікіты» і «Салдацкай пляскі».

Падоўгу рэпетыруюць сваё салістка Соф'я Швед, лепшая работніца раённага камбіната бытавога абслугоўвання, і майстар таго ж прадпрыемства дудар В. Пратасевіч (дарэчы, ён сам вырабляе розныя формы і памераў дудкі).

Трэба спадзявацца, што з многімі самадзейнымі артыстамі — удзельнікамі сельскіх і раённай агітбрыгад Уздзеншчыны — мы яшчэ сустрэнемся, але ўжо на абласным аглядзе.

Г. СЦЯК.

Фота Ул. Крука.

П. Шыдлоўскі абмяркоўвае з удзельнікамі агітбрыгады новую праграму.

Танцавальны калектыў РДК разучвае танец «Мікіта».

Салістка Соф'я Швед.

Дудар Вечаслаў Пратасевіч.

Марыйцы—сябры беларускай кнігі

Нядаўна мне давялося пабываць у Марыйскай рэспубліцы. Раней з кніг па геаграфіі я ведаў, што марыйцы — адна з народнасцей сярэдняга Паволжжа. Але, шчыра кажучы, я не ўяўляў, які гэта дружны, цудоўны народ. Асабліва мяне здзівіла вялікая ўвага марыйцаў да беларускай літаратуры.

Даводзілася гутарыць з дзесяткамі людзей розных узростаў і прафесій. Усе яны знаёмы з творамі класікаў беларускай літаратуры. Не толькі класікаў — з многімі кнігамі сучасных пісьменнікаў таксама.

У Нова-Тар'янскім раёне я заўважыў, як малады калгаснік—трактарыст Фёдар Навасёлаў чытаў аповесць Тараса Хадкевіча «Рэха ў гарах». Я спытаў, ці падабаецца яму кніга.

— Так, — адказаў ён,—мне вельмі падабаюцца кнігі беларускіх пісьменнікаў. Сам я ў Беларусі не быў, а мой цесць, Аляксей Васільевіч Галавін, у гады вайны, як кажуць, на жываце ўсю Беларусь прапоўз. Ён мне расказваў пра цудоўныя сады, большасць якіх высеклі фашысты.

— Цяпер пасляваенныя сады пладаносяць, — растлумачыў я.

— А самыя цікавыя эпізоды расказваў пра гасцінных беларусаў. Вось я чытаю беларускія кнігі і ўяўляю сабе гэтых людзей: добрых у адносінах да сяброў, жорсткіх, рашучых, калі яны справу маюць з ворагам. Нядаўна я прачытаў «Глыбокую плынь» Івана Шамякіна—пра партызан Беларусі. Якія гэта смелыя людзі!

Слухаў я гэтага чалавека ў прамасленым камбінезоне і здзіўляўся, з якой любоўю і шчырасцю гаворыць ён пра беларускую літаратуру.

Я падараваў майму субяседніку «Выбранае» Янкі Брыля — кнігу, якую сам чытаў у дарозе; расказаў яму, што Янка Брыль у нас прызнаны майстра нарыса і апавядання.

Пасля гутаркі з Фёдарам Навасёлавым я міжвалі падумаў, што ў нас у радзе беларускіх вёсак калгаснікі гэтак жа любяць творы беларускіх пісьменнікаў, як нашы марыйскія сябры. І яшчэ падумаў пра тое, што нам, партыйным, савецкім, культурна-асветным работнікам, неабходна больш прапагандаваць літаратуру сваёй рэспублікі.

У горадзе Йошкар-Ола, многіх раённых цэнтрах і вёсках Марыйскай рэспублікі, у бібліятэках і кніжных магазінах я бачыў маляўніча аформленыя вітрыны, літаратурныя мантажы твораў Янкі Купалы, Якуба Коласа, Кандрата Крапівы.

На вялікі жаль, у нас у Беларусі не ў кожнай вёсцы гэта ўбачыш.

Пажадана і пісьменнікам часцей сустракацца з чытачамі. Пісьменнік павінен гаварыць з чытачамі не толькі праз кнігі.

У рэспубліканскіх газетах змяшчаюцца інфармацыі аб тым, што па такой вось кнізе адбылася канферэнцыя чытачоў, у заключэнне выступіў аўтар. У гэтых інфармацыях фігуруюць амаль адны і тыя ж пісьменнікі—Іван Шамякін, Тарас Хадкевіч, Анатоль Астрэйка і яшчэ дзесятак аўтараў, не больш! Папулярнасць іх твораў сярод чытачоў рэспублікі вельмі вялікая. Але ўзнікае пытанне, а чаму ж іншыя пісьменнікі і паэты рэгулярна не сустракаюцца з чытачамі?

Не лішне было б праўленню Саюза пісьменнікаў проста патрабаваць ад некаторых пісьменнікаў (нават маститых), каб яны часцей сустракаліся з чытачамі.

У Волжскім раёне Марыйскай АССР запомніўся мне пенсіянер Сцяпан Аляксандраў, былы салдат легендарнай Чапаеўскай дывізіі.

— Кніг я чытаў мала, малапісьменны,—сказаў ён,—а Фурманава, «Чапаева» хоць на складах, але прачытаў. Памятаю нашага камісара. Разумны быў хлопец, многаму навучыў нас. А ў кнізе ўсе нашы, мужыцкія, гаворкі запісаў... Значыць, ён у нас многаму вучыўся.

Марыйскія паэты Казакоў, Бікмурзін, пісьменнікі Кім Васін, Мядзякоў, журналісты Васільеў і Іваноў запрасілі мяне выступіць перад моладдзю горада Йошкар-Ола, расказаць пра беларускую літаратуру.

Я коротка расказаў пра літаратуру нашай рэспублікі, прачытаў, якія ведаў, напамяць вершы Максіма Багдановіча, Пімена Панчанкі, Максіма Танка. Вершы Максіма Багдановіча «Зорка Венера», Пімена Панчанкі «Герой» па просьбе слухачоў мне давялося прачытаць па два разы.

Марыйскія пісьменнікі прасілі мяне перадаць Саюзу пісьменнікаў БССР, рэдакцыі часопіса «Полымя» аб іх жаданні час ад часу друкаваць творы сучасных беларускіх пісьменнікаў і паэтаў у часопісе «Ончико» («Наперад»), а марыйскіх пісьменнікаў і паэтаў—у беларускім перыядычным друку.

Васіль ШАЦКІ,
сакратар Парыцкага РК КПБ.

ГОЛАС ЧЫТАЧОЎ

У нашай школе склалася добрая традыцыя — абмяркоўваць новыя творы беларускіх пісьменнікаў, змешчаныя ў маладзёжных і дзіцячых часопісах. Са старшакласнікамі перыядычна абмяркоўваецца часопіс «Маладосць», з вучнямі 5—7 класаў—«Бярозка», з малышамі — «Вясёлка».

На гэты раз сабраліся шасцікласнікі, каб падзяліцца думкамі аб толькі што прачытаным дванаццатым нумары часопіса «Бярозка» за мінулы год.

Ім спадабалася невялікая паэма «Сёмка Гук» Рыгора Хацкевіча.

— Мне вельмі шкада Сёмы, калі ён застаўся без бацькоў, — гаворыць шасцікласнік Аляксандр Ф. і прадаўжае: — Нешта падобнае сталася і з маім братам... Ён таксама нарадзіўся ў партызанах. У часы блакады тата загінуў, а мой брат і мама засталіся жывымі.

Вучням падабаецца апісанне адносін Сёмы да працы, да тэхнічнай прафесіі, да цёці.

Твор, на іх думку, удаўся Хацкевічу. У сціслай форме праўдзіва адлюстравана наша сучаснае школьнае жыццё, падкрэслена выхаваўчае ўздзеянне працы, калектыву на фармаванне волі, характару і светапогляду маладога пакалення.

Гутарачы аб паэме «Сёмка Гук», шасцікласнікі расказвалі і аб сваёй вучобе, імкненні да авалодання тэхнікай, аб цімураўскіх справах, аб тым, як яны не пакідаюць таварыша ў бядзе.

Аўтару твора «Сёмка Гук» ды і ўсім беларускім дзіцячым пісьменнікам трэба больш сакавіта пісаць аб багатым, кіпучым сённяшнім школьным жыцці.

Рыхтуюцца нашы 6—7-класнікі да абмеркавання аповесці Усевалада Краўчанкі «Злачынства ля Зялёнай тоні». Думаецца, і гэта размова прынясе нашым выхаванцам многа карысці.

І. РАБКОЎ,
выкладчык беларускай літаратуры Абчугскай СШ Крупскага раёна.

У Саюзе пісьменнікаў БССР

Нарысы аб героях сямігодкі

Адбылася нарада, на якой абмеркаваны пытанні стварэння мастацкіх нарысаў аб героях сямігодкі. У нарадзе прыняла ўдзел вялікая група пісьменнікаў. У бліжэйшы час на буйнейшыя прадпрыемствы рэспублікі, у калгасы і саўгасы выедуць П. Пестрак, А. Асіпенка, Т. Хадкевіч, М. Ткачоў, М. Гроднеў і інш.

Выстаўка экслібрыса

У клубе Саюза пісьменнікаў адкрылася выстаўка экслібрыса XIX—XX стагоддзяў. Сярод экспанатаў — экслібрысы прыватных бібліятэк, аматараў кніг, пісьменнікаў, мастакоў, бібліятэкі Віленскага ваеннага аб'яднання, магнатаў Радзівілаў. Экспануюцца экслібрысы Я. Коласа, П. Глебкі, З. Азгура, В. Вольскага. Усяго на выстаўцы каля 500 твораў.

ТВОРЧЫЯ ЎДАЧЫ САМАДЗЕЙНЫХ АРТЫСТАЎ

Шмат цікавага ў мастацкай самадзейнасці выявілася ў ходзе агляду-конкурсу на лепшы спектакль Народнага тэатра і драматычнага калектыву. Былі паказаны і цікава вырашаныя рэжысёрамі спектаклі, і самабытныя, яркія работы самадзейных мастакоў. Але бадай самымі значнымі былі асобныя акцёрскія працы самадзейных артыстаў, якія заслугоўваюць асаблівай увагі. У першую чаргу хочацца расказаць пра двух выканаўцаў-бабруйчан са спектакля «Брэсцкая крэпасць» — салдата Кукушкіна і лейтэнанта Сашу Пінчука. Ролю салдата Савецкай Арміі Кукушкіна іграе канструктар фабрыкі імя Дзяржынскага Р. Цітоў.

Калі толькі Цітоў — Кукушкін упершыню з'яўляецца на сцэне, адразу адчуваеш жыццёвую праўду. Адно вонкавае аблічча пераконвае гледача ў тым, што ён і ёсць той Кукушкін, якога цёпла, з мяккім гумарам напісаў аўтар у сваёй п'есе. Натуральнае і пераканальнае не толькі аблічча Кукушкіна ў выкананні Цітова, але і ўсе яго паводзіны, учынкі, узаемаадносіны і з таварышамі па зброі і са старшымі па званню афіцэрамі. Цітоў—Кукушкін дзейнічае ў спектаклі лагічна і паслядоўна. У яго няма наігранай, фальшыва сказанай фразы. Нават простыя бутафорскія рэчы, такія, як фляга, вінтоўка, у руках Цітова—Кукушкіна ажываюць. Так і здаецца, што яны разам з самім Цітовым—Кукушкіным перайшлі на сцэну проста з бою, з акружанай ворагам Брэсцкай крэпасці. Касцюм яго, яго прапацелая гімнасцёрка, запыленыя боты, як фляга і вінтоўка, іменна тыя, у якіх гэты бясстрашны воін змагаўся з ворагам. Кукушкін у выкананні самадзейнага артыста — чалавек з ярка выяўленымі рысамі характару. Гэта баец-герой, весялун і гаварун, аматар песень і танцаў, рускі воін тыпу Васіля Цёркіна. Такім і запамінае яго глядач.

— Вось ён, рускі салдат, чалавек, бязмежна адданы Радзіме, партыі. Вось ён які быў і загінуў смерцю адважных, абараняючы крэпасць да апошняй кроплі крыві, — з удзячнасцю думае пра Кукушкіна кожны, хто паглядзеў спектакль бабруйчан. Такога зліцця з роллю, такой праўдзівасці і жыццёвай пераканальнасці дамагаецца Р. Цітоў перш за ўсё таму, што ён зразумеў, палюбіў, зрадніўся са сваім Кукушкіным. Шчырасць мастацтва Цітова, на наш погляд, можна параўноўваць з мастацтвам нашых прафесіянальных артыстаў. Сардэчны, удумлівы самадзейны артыст Р. Цітоў у ролі Кукушкіна дасягнуў вялікіх творчых вынікаў. У ролі Кукушкіна мы бачылі народнага артыста БССР Я. Палосіна (Рускі тэатр) і заслужанага артыста Б. Уксусава (Тэатр Ленінскага камсамола). Адзін і другі па-майстэрску выконвалі гэтую ролю. Але ў Цітове—Кукушкіне вабіць унутраная пераканальнасць, мэтанакіраванасць, а галоўнае, жыццёвая праўда.

Ёсць у п'есе сцэна, дзе Кукушкін сустракаецца з гітлераўскім афіцэрам, які ледзь не забіў яго, і іменна гэтага афіцэра-парламенцёра даручана Кукушкіну трохі затрымаць і правесці да камісара для перагавораў. Акцёры вырашалі гэтую сцэну ярка, камедыйна.

Кукушкін—Цітоў іграе тут вельмі сур'ёзна. Ён здымае тоненькі скураны пасок са штаноў, зрывае з галавы пілотку. Таксама сур'ёзна завязвае вочы парламенцёру гэтай своеасаблівай павязкай, дае яму палку ў рукі і водзіць па руінах крэпасці да таго часу, пакуль камісар не дазваляе яму прывесці фашысцкага афіцэра да сябе ў штаб.

Нідзе, ні на адну хвіліну акцёр не траціць сур'ёзнасці. Ён не камікуе, не стараецца пацешыць гледача, а робіць усё так, як было б у сапраўднасці, у жыцці.

У Р. Цітова вельмі выразны, прыемнага тэмбру голас. Вонкава ён выглядае рускім волатам, вельмі дужым чалавекам. Гэтыя якасці дапаўняюць правільную ўнутраную распрацоўку ролі, і Кукушкін—Цітоў атрымліваецца вельмі каларытнай, яркай самабытнай фігурай.

Калі пасля спектакля мы сустрэліся з удзельнікамі і яны дзяліліся з намі сваімі меркаваннямі адносна спектакля, Цітоў сціпла і ціха трымаўся ў баку. Гэта аказаўся сярэдняга росту спакойны, ураўнаважаны чалавек, зусім не такі волат, якім ён выглядаў са сцэны. І мы зразумелі, што ўнутраная сіла, шырыня натуры робяць Кукушкіна—Цітова на сцэне такім вялікім і дужым чалавекам.

Кукушкін—Цітоў — гэта сапраўдная творчая ўдача самадзейнага артыста.

Памочнік майстра прадзільнай фабрыкі Л. Чарняк — адзін з самых акуратных, старанных удзельнікаў Народнага тэатра. Л. Чарняк іграў у спектаклі ролю лейтэнанта Сашы Пінчука. Самадзейнаму артысту ўдалося стварыць вельмі цёплы, кранальны і прывабны вобраз Сашы.

Саша—Пінчук — зусім іншы, трапяткі. Ідзе страшэнная, кровапралітная вайна, але жыццё ёсць жыццё, і Саша хоць і нясмела, амаль па-дзіцячаму прызнаецца ваенурачу Ніне Зорынай у сваім першым каханні. Сарамлівым і лірычным у асабістым жыцці, смелым, адважным і бясстрашным у баі — такім бачым мы ў спектаклі Сашу Пінчука ў выкананні Л. Чарняка.

Добрымі, цікавымі працамі парадаваў на аглядзе і драматычны калектыў клуба чыгуначнікаў імя С. М. Кірава ст. Орша. У спектаклі «Канстанцін Заслонаў» на добрым прафесіянальным узроўні сыграны дзве важныя і адказныя ролі. Гаворка ідзе пра ролю Кроплі ў выкананні былога партызана, цяпер дзяжурнага па парку М. Матросава і пра Крушыну, ролю якога іграе машыніст паравознага дэпо, былы партызан брыгады Заслонава А. Сікорскі.

Калі гаворыш пра Кроплю, нельга не сказаць пра Крушыну. У самадзейным спектаклі лёс злучыў гэтых двух людзей. І па іх узаемаадносінах і па іх паводзінах мы ясна ўяўляем сабе біяграфію двух савецкіх людзей, якія апынуліся ў акупіраванай фашыстамі Оршы. Мы бачым іх дружбу, любоў і давер адзін да аднаго, выдатна ўяўляем сабе, як абодва гэтыя чалавекі жылі да вайны, пра што марылі, чаго хацелі ад жыцця.

Вялікая жыццёвая праўда, якую ўносіць у спектакль Крушына—Сікорскі ідзе перш за ўсё ад прыроды таленту гэтага праўдзівага бытавога акцёра. Усе, што робіць Крушына — Сікорскі, натуральна. Пераконвае яго фігура і асабліва рукі, дужыя, мазольныя, умелыя рабочыя рукі. Іх не выпадкова называюць «залатымі». Мы верым гэтаму. Мы бачым, як умела дзейнічае ён гаечным ключом, як спрытна ходзіць у яго руках напільнік. Выразна апускаюцца гэтыя рукі, калі раптам за адно толькі сказанае слова фашысты забіваюць любімага вучня Жэньку Аксаніча. Небывалай магутнасцю наліваюцца яго рабочыя рукі, калі ён кідае гаечны ключ у галаву Заслонаву, якога спачатку палічыў здраднікам.

Крушына — Сікорскі неаддзельны ад паравоза, ад дэпо, дзе прайшло ўсё яго жыццё. І гэта даходзіць да гледача не ілюстратыўна, а праз правільна раскрыты ўнутраны свет суровага, валявога і дужага чалавека. Яго сябра Кропля трошкі інакшы. Ён таксама, як і Крушына, любіць і ведае сваю справу. Ён майстар у поўным сэнсе гэтага слова. Але Кропля — чалавек лёгкі, вясёлы. Усё гэта вельмі добра, па-сапраўднаму прафесіянальна даносіць да гледача яркі, вельмі самабытны самадзейны акцёр М. Матросаў.

Матросаву ў ролі Кроплі ўдалося знайсці разнастайныя акцёрскія фарбы. Адчуваецца, што самадзейны акцёр многа і з вялікай любоўю папрацаваў над вобразам. З тактам і пачуццём унутранага гумару праводзіць ён сцэну першай сустрэчы з Заслонавым, з рамонтам гармоніка і інш. Кропля—Матросаў, Крушына—Сікорскі — сур'ёзныя творчыя перамогі выканаўцаў. Нават на гэтых асобных прыкладах мы бачым узрослае майстэрства артыстаў народных тэатраў, узбагачэнне іх творчай культуры.

С. ГУРЫЧ.

Бабруйскія сустрэчы

Саюз кампазітараў БССР наладзіў творчыя сустрэчы народнага артыста СССР кампазітара Я. Цікоцкага з працоўнымі Бабруйска ў гарадскім тэатры, музычнай школе і санаторыі імя Леніна. У час сустрэч музыказнаўца І. Нісневіч расказаў слухачам аб сучаснай беларускай музыцы, аб творчасці кампазітараў рэспублікі. Пра сваю работу і творчыя планы гаварыў Я. Цікоцкі.

У сустрэчы прынялі ўдзел салісткі Беларускага радыё і тэлебачання заслужаная артыстка Бурацкай АССР В. Фурс і М. Марозава. Яны выканалі арыі і песні з опер Я. Цікоцкага і іншыя вакальныя творы кампазітара.

НОВЫЯ ВЫКАНАЎЦЫ

Імя Алы Карзянковай добра вядома аматарам балету. За гады працы ў тэатры яна стварыла рад цікавых вобразаў, такіх, як Лаўрэнсія ў аднайменным балеце, Нікія ў «Баядэрцы», Зарэма ў «Бахчысарайскім фантане» і інш. На працягу двух апошніх тэатральных сезонаў артыстка найбольш часта выступала ў партыі Францыскі ў балеце «Блакітны Дунай». Яна была амаль нязменнай выканаўцай гэтай ролі, удзельнічаючы ў большасці спектакляў «Блакітнага Дуная», паказаных у Мінску і ў час гастроляў тэатра. Такія частыя выступленні Карзянковай у гэтым балеце выклікалі заканамерную трывогу — ці не з'явяцца ў маладой танцаўшчыцы рысы наігрышу, ці не пяройдуць яе ўдалыя выканаўчыя знаходкі ў акцёрскія штампы.

Таму з цікавасцю чакалася новая работа артысткі — роля Сары ў балеце «Сцежкаю грому». Варта адразу ж сказаць, што выступленне Карзянковай у гэтым балеце з'явілася вялікай творчай удачай танцаўшчыцы.

Роля Сары вельмі складаная, яна патрабуе ад выканаўцы не толькі дасканаласці танцавальнай тэхнікі, але і вялікага акцёрскага майстэрства, каб перадаць усю глыбіню пачуццяў, перажыванняў гераіні.

А. Карзянкова паспяхова пераадолела цяжкасці гэтай партыі. Створаны артысткай вобраз Сары, яе трагічнае каханне да каляровага юнака не пакідае нікога абыякавым.

У першай дзеі Сары — дачка белага плантатара, выхаваная па законах, у духу таго грамадства, дзе пануе прыгнёт, расавая дыскрымінацыя, несправядлівасць. І вонкавае аблічча Сары—Карзянковай у першых карцінах спектакля перадае рысы гэтага выхавання. Нейкая абыякавасць, стомленасць і надломленасць відаць у фігуры і паходцы гэтай зусім юнай дзяўчыны. І толькі ў яе поглядзе гарыць яркі агеньчык, які гаворыць аб складаным і валявым характары.

Сары ў выкананні Карзянковай— не звычайны «балетны» персанаж— гэта пэўны характар, надзелены індывідуальнымі рысамі.

Смелы і высакародны Лені, так не падобны на акружаючых белых і неграў, прыцягвае да сябе Сары. Народжанае каханне да каляровага юнака ўносіць замяшанне ў яе душу: бурацца асноўныя прынцыпы яе выхавання, законы навакольнага грамадства. Карзянкова перадае ўсю складанасць і супярэчлівасць характару Сары. То кранальна-пяшчотная з Лені, то нечакана стрыманая і строгая з ім, яна ўсё больш аддаецца свайму пачуццю. Поўны хвалюючай паэтычнасці ў выкананні Карзянковай «Танец з гітарай». Дзяўчына нібы спявае аб сваім першым каханні.

Вобраз Сары—Карзянковай развіваецца на працягу ўсяго спектакля. Любоў пераўтварае Сары. У сваім пачуцці да Лені яна знаходзіць сілу, упэўненасць, здольнасць вытрымаць любыя выпрабаванні дзеля свайго кахання. Нават смерць не палохае яе. У апошніх сцэнах танец Карзянковай напоўнен драматызмам, выразнасцю і вастрынёй. Вобраз Сары ў трактоўцы Карзянковай набывае трагічную сілу.

Цікавая праца над партыяй Сары гаворыць аб тым, што творчы рост артысткі не спыніўся. У гэтай ролі ярка праявіліся лепшыя рысы выканаўчага таленту Карзянковай — уменне драматызаваць танец, перадаць глыбіню і складанасць вобраза ў злучэнні з чысцінёй тэхнічнага малюнка ролі. Мы маем права чакаць ад таленавітай артысткі новых цікавых сцэнічных вобразаў.

Вобраз Сары — дзяўчыны з далёкай Афрыкі з'яўляецца першым вобразам сучасніцы ў рэпертуары Карзянковай. Хочацца спадзявацца, што ў недалёкім будучым сярод партый, якія выканае Карзянкова, з'явіцца і роля савецкай дзяўчыны.

Партнёр А. Карзянковай у гэтым спектаклі — яшчэ зусім малады танцаўшчык, выхаванец Беларускага харэаграфічнага вучылішча Л. Чахоўскі. Лені — яго першая вялікая праца на сцэне тэатра. Выкананне Чахоўскага дастаткова пераканальнае. Але ў маладога артыста адчуваецца недахоп сцэнічнага вопыту. Так, ён не заўсёды знаходзіць патрэбныя пластычныя формы для выказвання сваіх эмоцый. Не ўсё яшчэ роўна ў яго выкананні. Да найбольш удалых мясцін варта аднесці першую і другую карціны першай дзеі, сцэны ў «школе». Тут артыст вабіць маладосцю, натуральнасцю і прастатой сваіх сцэнічных паводзін. У сцэнах і дуэтах з Сары хацелася б, каб у Лені было больш гонару і пачуцця сваёй чалавечай годнасці. На наш погляд, артыст залішне падкрэслівае перажыванні Лені ў сцэне адыходу Сары (яна ўспомніла, што Лені каляровы),— гэта крыху парушае логіку развіцця вобраза.

Слабейшы ў Чахоўскага апошні акт. Тут артысту яшчэ не хапае сілы і мужнасці ў танцы. У некаторай ступені гэта тлумачыцца і рэжысёрскім вырашэннем акта.

На жаль, харэаграфічная лексіка партыі Лені грашыць некаторай аднастайнасцю.

А. КАЛЯДЭНКА,
аспірант Акадэміі навук БССР.

Гальдоні смяецца

«Венецыянскія блізняты» ў Рускім драматычным тэатры БССР імя А. М. Горкага

Дасціпныя, яркія, іскрыстыя камедыі Карла Гальдоні зноў і зноў прыцягваюць увагу сучасных тэатраў. Ёсць у гэтага аўтара цудоўныя якасці, якія забяспечваюць яму нязменны поспех у гледача. Яго камедыі сапраўды займальныя, дасціпныя, у іх выключна тонка перадаюцца разнастайныя чалавечыя характары, нават там, дзе драматург захоўвае традыцыйныя характары-штампы (добры бацька, сумленны купец, закаханыя слугі, якія шчасліва жэняцца ў канцы п'есы і г. д.). Невычарпальная разнастайнасць камічных сітуацый, напружанасць дзеяння, імклівасць развіцця характараў і падзей робяць п'есы Гальдоні тэатральнымі ў лепшым сэнсе гэтага слова. Відаць, таму галоўным чынам і звярнуўся Рускі тэатр БССР да творчасці італьянскага драматурга: калектыў з поспехам паказвае яго камедыю «Венецыянскія блізняты».

Вясёлая, тэмпераментная і лёгкая, гэтая камедыя пераносіць нас у сонечную Верону. Сюды лёс прыводзіць двух братоў-блізнят—Таніна і Дзанета. У захапляючай камедыі прымаюць удзел Разуара—багатая дачка доктара Баланцоні, якая потым аказваецца сястрой блізнят, нявеста Таніна Беатрыча, сябра доктара Баланцоні Панкрацыо, сам доктар, слугі Каламбіна і Арлекін і іншыя вясёлыя персанажы.

Сапраўдным гумарам, хітраватай усмешкай прасякнуты многія сцэны спектакля—і пачатак камедыі, калі па зале праходзіць добры і хітры слуга Брыгела, дапамагаючы гледачам уладкавацца на месцах, шматлікія сцэны непаразуменняў, калі розныя персанажы блытаюць двух братоў-блізнят, і шчаслівы канец, дзе героі высвятляюць узаемаадносіны і расправаюцца з ворагамі. Па традыцыі ролі абодвух братоў-блізнят выконвае адзін чалавек. Гэта патрабуе ад акцёра многа тэмпераменту, вялікай напружанасці, умення хутка пераўвасабляцца. Вось на сцэне толькі што быў мужны, высакародны Таніна; здаецца, ён не паспеў яшчэ знікнуць за вуглом, як, ледзь не сутыкаючыся з ім, з'яўляецца яго двайнік-брат Дзанета—не зусім разумны, палахлівы і прастакаваты. Ролі гэтыя іграе артыст С. Галуза тэмпераментна, шчыра, на дзіва хутка і дакладна пераўвасабляючыся з аднаго вобраза ў другі. Ён амаль нічога не мяняе ў грыме, у адзенні героя, але яго гаворка, манера трымацца, дзейнічаць, рухацца ствараюць уражанне, што перад намі зусім розныя людзі.

А вось на сцэне разумны, хітры і добры слуга Брыгела (М. Сокал), які нібы вядзе спектакль. Шырокія праставатыя рухі, добразычлівая ўсмешка, жывая, па-народнаму простая мова. Ён нечым нагадвае нашага Несцерку, надаючы натуральнасць, добрую камедыйную афарбоўку ўсяму спектаклю. У камедыі К. Гальдоні іграе ўсё, нават антракты, якія спыняюць дзеянне ў самыя напружаныя хвіліны. У самыя драматычныя моманты, калі, здаецца, вось-вось павінна здарыцца нешта трагічнае, непапраўнае—раптам з'яўляецца Брыгела і тым жа трывожным тонам, амаль трагічна абвяшчае: «Антракт, сіньёры!» Гэта надае спектаклю тую лёгкасць, натуральнасць, якія ўласцівы ўсім лепшым творам Гальдоні. Прыемна, што артысты добра адчулі і зразумелі прыроду, сутнасць гальдонеўскага смеху—шчырага, жыццярадаснага, з ледзь прыкметным адценнем сатыры.

Панкрацыо ў выкананні І. Ражбы—двудушны, хціўвы і сквапны прыяцель доктара, які марыць пажаніцца з Разуарай і завалодаць яе багаццем. Артыст малюе героя ярка, хоць і стрымана, крыху гратэскна. Нязграбная фігура, апранутая ў багатае адзенне, смешны парык і самаздаволены выгляд адразу выклікаюць вясёлую ўсмешку. Побач з прыгожай і юнай Разуарай (Е. Бірукова) асабліва смешна гучаць яго словы аб каханні, выглядаюць недарэчнымі яго заляцанні да дачкі доктара.

Многа тэмпераменту, непасрэднасці і італьянскай жвавасці праяўляе Г. Значкоўская, ствараючы вобраз прывабнай, хітраватай і вясёлай Каламбіны.

У ролі Арлекіна добра паказаў сябе малады артыст Ю. Сцяпанаў.

Трэба сказаць, што ў гэтым спектаклі ўсе, нават невялікія ролі запамінаюцца яркім камедыйным выкананнем, многімі характэрнымі рысамі. І Фларында, сябра Таніна (А. Кашкер), і капітан паліцыі (І. Лісненўскі), і ювелір Цібурыо, лекар, насільшчык (артысты С. Дубравін, І. Жараў, А. Бялоў) разам ствараюць стракаты і разнастайны вобраз веронскага грамадства, па-рознаму адлюстроўваюць погляды і сімпатыі аўтара.

Бадай што толькі залішне драматычная Беатрыча ў выкананні Е. Веснінай.

Спектакль атрымаўся яркі, маляўнічы, па-сапраўднаму вясёлы і дасціпны. Рэжысёры К. Чарнядзеў і С. Галуза здолелі стварыць неабходнае адзінства ўсіх кампанентаў камедыі, накіраваць у адзінае рэчышча намаганні стваральнікаў спектакля. Работу акцёраў гарманічна дапаўняюць цудоўныя, гістарычна дакладныя дэкарацыі (мастак А. Грыгар'янц). Іменна на фоне іх мы яшчэ лепш адчуваем подых той эпохі, калі пісалася камедыя, ярчэй адчуваем нацыянальныя асаблівасці творчасці К. Гальдоні—драматурга вельмі назіральнага, які выдатна ведаў жыццё і характар свайго народа.

Добра, з тонкім густам і майстэрствам пастаўлены танец Каламбіны і Арлекіна (Л. Галуза), які выглядае жыццярадасна, натуральна.

«Венецыянскія блізняты»—камедыя далёка не лепшая ў вялікай і разнастайнай спадчыне італьянскага драматурга. Відаць, таму нашы тэатры доўгі час не звярталіся да яе: камедыя ўпершыню была пастаўлена ў 1957 г. Новасібірскім тэатрам да 250-годдзя з дня нараджэння К. Гальдоні (дарэчы, С. Галуза менавіта ў Новасібірскім тэатры ўпершыню сыграў ролю Таніна—Дзанета).

Пастаноўка «Венецыянскіх блізнят» у Рускім тэатры БССР паказвае, што твор мае права на існаванне і можа заняць трывалае месца ў рэпертуары тэатра.

У гэтай камедыі Гальдоні, праўда, ужо многае страціла для нас свае фарбы. І перш за ўсё мы ўжо не бачым, не адчуваем яе дзейснай сацыяльнай вастрыні. Сапраўды, нашага гледача не так ужо і хвалюе, калі на сцэне высмейваюцца скнара і мярзотнік Панкрацыо, сквапны да багацця доктар Баланцоні, п'яніца і хабарнік паліцыянт. У камедыі няма яркіх сатырычных герояў. Але некаторыя, агульначалавечыя рысы камедыі, яе гуманістычныя ідэі хвалююць нас у творы Гальдоні і сёння.

Перш за ўсё—гэта матывы сяброўства, вернага кахання, павагі да разумных і сумленных людзей. Калі ж дадаць, што ў характарах герояў многа рысаў, якія прымушаюць палюбіць іх (шчырасць, таварыскасць, сапраўдная вясёласць), і што сюжэт камедыі дынамічны, з многімі перыпетыямі, якія прымушаюць хвалявацца за лёс персанажаў,—калі ўлічыць усё гэта, стануць зразумелымі тыя шчырыя апладысменты, якімі ўзнагародзілі гледачы прэм'еру камедыі Гальдоні.

У Рускім тэатры БССР камедыі з'яўляюцца, на жаль, не часта. Але, прагледзеўшы «Венецыянскіх блізнят», пачынаеш думаць, што ў рэпертуары тэатра павінны быць яркія, вясёлыя камедыйныя спектаклі і аб нашай рэчаіснасці. Пастаноўка камедыі Гальдоні паказала, што ў калектыве ёсць для гэтага цудоўныя магчымасці.

Ан. ШАУНЯ.

ПА СЛЯДАХ НАШЫХ ВЫСТУПЛЕННЯЎ

Непарадкі ў кінатэатрах ліквідаваны

Пра розныя непарадкі ў рабоце кінатэатраў пісалі ў свой час у нашай газеце чытачы.

Так, тав. Л. Фрыд у карэспандэнцыі «Пра гэта варта падумаць» («Літаратура і мастацтва» № 55 за мінулы год) выказаў нездавальненне вялікімі чэргамі ля білетных кас мінскіх кінатэатраў, у прыватнасці, кінатэатра «Перамога».

Намеснік начальніка Галоўнага ўпраўлення кінафікацыі і кінапракату Міністэрства культуры БССР тав. Ф. Бізяеў паведаміў рэдакцыі, што ва ўсіх цэнтральных кінатэатрах як Мінска, так і іншых гарадоў рэспублікі, арганізаваны папярэдні продаж білетаў.

Па звестках Упраўлення кінафікацыі для паляпшэння рэкламавання фільмаў, на недахопы якога ўказваў у карэспандэнцыі «Лепш рэкламаваць фільмы» Э. Красоўскі (№ 62 нашай газеты за мінулы год), на заводзе «Кінадэталь» створаны спецыяльны рэкламны цэх.

Палепшыць кінаабслугоўванне дзяцей прапанаваў А. Кардаш у допісе «Малую кінафікацыю — дзецям» (№ 74 нашай газеты за мінулы год). Трэба сказаць, што кінатэатры сталі лепш абслугоўваць маленькіх гледачоў. Як сцвярджае тав. Ф. Бізяеў, у Мінску, Брэсце і Гомелі дзеці ўжо глядзяць фільмы ў перасоўных кінатэатрах «Малютка». Хутка такія тэатры будуць працаваць ва ўсіх абласных цэнтрах і ў буйных прамысловых гарадах рэспублікі. Пачата будаўніцтва стацыянарных кінатэатраў тыпу «Малютка» на 75—100 месц.

ЧЫТАЧ ПРАЦЯГВАЕ РАЗМОВУ

ТАК, МУЗЕЙ НАРОДНАГА БЫТУ ПАТРЭБНЫ

З вялікай цікавасцю і нават хваляваннем прачытаў я ў «Літаратуры і мастацтве» артыкул А. Мартынава «Стварыць музей народнага быту». Аўтар узняў важнае пытанне, якое патрабуе вырашэння.

Толькі нам здаецца, што трэба асноўвацьмузей не сялянскага быту, як прапануе А. Мартынаў, а музей усіх сацыяльных груповак і класаў беларускай нацыі. У раздзеле «феадалізм», напрыклад, адлюстраваць быт прыгонных сялян, памешчыкаў, нізоў гарадскога насельніцтва, фальваркоўцаў. Перыяд капіталізму павінен падзяляцца на аддзелы «Быт пралетарыяту», «Быт сялянства», «Быт буржуазіі», «Быт памешчыкаў». Вядома, адлюстроўваючы, напрыклад, быт сялянства пасля адмены прыгоннага права, трэба паказаць яго сацыяльную неаднароднасць, што яно падзялялася на беднякоў, серадня-коў і кулакоў. Гэта будзе яшчэ адзін моцны ўдар па буржуазных нацыяналістах, якія імкнуліся паказаць аднароднасць беларускай нацыі ў сацыяльных адносінах.

У музеі быту беларускага народа абавязкова трэба паказаць і тыя карэнныя змены, якія адбыліся ў агульным жыццёвым укладзе працоўных рэспублікі за гады Савецкай улады.

Я не зусім згодзен з А. Мартынавым, які прапануе змясціць у музеі толькі тое, што дажыло да нашага часу. Наўрад ці захаваліся да нашых дзён на тэрыторыі Беларускай ССР курныя хаты. Але гэта не значыць, што такая хата не павінна быць у музеі. Яе трэба зрабіць па апісаннях мінулага.

Дарэчы, у музеі патрэбна адлюстраваць усе аспекты агульнага жыццёвага ўкладу: вытворчы быт (сельскагаспадарчыя, напрыклад, работы); матэрыяльны (сельскагаспадарчыя прылады, адзенне, страва); грамадскі (функцыяніраванне карчмы і інш.); сямейны быт (вяселле, радзіны і інш.).

Нельга згадзіцца з А. Мартынавым, які гаворыць аб тым, што наўрад ці ўдасца пры ўсёй стараннасці сабраць поўную калекцыю народных беларускіх касцюмаў. Супрацоўнікам сектара этнаграфіі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР даводзіцца штогод бываць у экспедыцыях. Можна сцвярджаць, што яшчэ і зараз у такіх раёнах, як Тураўскі, Слуцкі і многіх іншых, захавалася шмат традыцыйных беларускіх народных касцюмаў. Доказам гэтага можа быць і тое, што за пасляваенныя гады сектар этнаграфіі набыў цэлы куфар традыцыйнага беларускага адзення. Прычым, у гэтым куфры ёсць такія, напрыклад, андаракі, што ім пазайздросціць самыя патрабавальныя модніцы.

Вядома, што ў нас знойдуцца скептыкі, якія будуць гаварыць: «А навошта нам музей народнага быту? Абыходзіліся мы без яго». Такім таварышам ніколі не трэба забываць словы Ул. І. Леніна аб тым, што нашы ўнукі толькі з музеяў будуць ведаць, што такое саха, бізун аканома, ланцугі. Варта арганізоўваць такія музеі. А то наша моладзь не заўсёды ўсведамляе цяжкі і гераічны шлях, што прайшоў наш народ, перш чым заваяваў новае, шчаслівае сацыялістычнае жыццё.

І. ІВАНОЎ,
навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР.

НА КНІЖНАЙ ПАЛІЦЫ

Выйшлі з друку і паступілі ў продаж наступныя кнігі мастацкай, дзіцячай і музычнай літаратуры, выдадзеныя Дзяржаўным выдавецтвам Беларусі:

Аляксей Кулакоўскі. Зоркі салігорскія. Нарыс аб будаўніках Салігорскага камбіната. Мастак І. Немагай. Тыраж 5 тыс. экз., стар. 24. Цана 3 кап.

Прысяга на вернасць. Апавяданні. На рускай мове. Складальнік М. Ярамушкін. У зборнік увайшлі творы аб баявых традыцыях Савецкай Арміі, аб вучобе воінаў, аб сувязі арміі з народам, аб воінскім абавязку і таварыстве. Мастак С. Русак. Тыраж 10 тыс. экз., стар. 152. Цана 13 кап.

Мікола Гроднеў. За бацькоўскім парогам. Аповесць і апавяданні. У аповесці «Чужая віна» і апавяданнях паказаны людзі сённяшняга дня. Аўтар малюе жыццё сельскай інтэлігенцыі, паказвае станаўленне людзей калгаснай вёскі. Мастак Г. Клікушын. Тыраж 6 500 экз., стар. 188. Цана 30 кап.

Макар Паслядовіч. З табою побач. Аповесць. Напісана на матэрыяле з калгаснага жыцця. Расказвае пра людзей, якія прайшлі праз цяжкія выпрабаванні грамадзянскай вайны, самаахвярна змагаліся з гітлераўскімі захопнікамі і ўнеслі вялікі ўклад у мірнае аднаўленне гаспадаркі. Мастак Б. Аракчэеў. Тыраж 10 тыс. экз., стар. 304. Цана 65 кап.

Мілам Крно. Я вярнуся жывы. Раман. Твор пра справы бясстрашнага партызана, легендарнага «капітана Рэпкіна». Пад гэтым імем разам з рускімі партызанамі супраць фашысцкіх захопнікаў на Украіне і Беларусі змагаўся славацкі афіцэр, Герой Савецкага Саюза Ян Налепка. Пераклала са славацкай мовы Я. Бяганская. Мастак А. Кашкурэвіч. Тыраж 5 тыс. экз., стар. 264. Цана 60 кап.

Туркменскія народныя казкі. Для малодшага ўзросту Пераклад Я. Бяганскай. Малюнкі І. Някрасава. Тыраж 8 тыс. экз., стар. 120. Цана 42 кап.

Алесь Шашкоў. Лань — рака лясная. Аповесць аб прыгодах трох сяброў-піянераў у Хацямлянскай пушчы, аб іх знаёмстве з гераічнымі подзвігамі партызан у гады Вялікай Айчыннай вайны, аб выкрыцці імі агідных здраднікаў радзімы — былога фашысцкага разведчыка і гітлераўскага бургамістра. Для сярэдняга ўзросту. Малюнкі М. Бельскага. Тыраж 10 тыс. экз., стар. 148. Цана 29 кап.

М. Шнэйдарман. Спявалі дзве сяброўкі. Для высокага голасу з ф-на. Словы М. Ісакоўскага. На рускай мове. Тыраж 1 тыс. экз., стар. 4. Цана 3 кап.

Памяці Фрэнсіса Бэкона

Па рашэнню Сусветнага Савета Міру ўсё прагрэсіўнае чалавецтва адзначае 400-годдзе з дня нараджэння англійскага філосафа і дзяржаўнага дзеяча Фрэнсіса Бэкона.

Гэтую дату адзначыла і грамадскасць Мінска. Беларускі рэспубліканскі камітэт абароны міру, секцыя грамадскіх навук Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі, Інстытут філасофіі АН БССР правялі вечар, прысвечаны Фрэнсісу Бэкону. Уступную прамову зрабіў доктар філасофскіх навук, прафесар І. Лушчыцкі. Даклад «Жыццё і навуковая дзейнасць Фрэнсіса Бэкона» прачытаў кандыдат філасофскіх навук Э. Дарашэвіч.

У заключэнне вечара ўдзельнікі прагледзелі англійскі мастацкі фільм.

Н. ЕРМАЛЮК.

Спектаклі, канцэрты

Артысты Тэатра оперы і балету — частыя госці ў воінаў Беларускай ваеннай акругі. Днямі работнікі мастацтва пабывалі ў адной з воінскіх часцей мінскага гарнізону. Яны выканалі папулярныя беларускія сучасныя і старадаўнія песні, танцы з балету «Блакітны Дунай», «Дон-Кіхот», арыі з класічных опер.

Артысты наведаюць яшчэ адну воінскую часць, дзе дадуць вялікі канцэрт.

* * *

На лекцыі-канцэрты для ўніверсітэтаў культуры Гродзенскай вобласці выехала брыгада артыстаў Беларускай дзяржаўнай філармоніі: музыказнаўца І. Зубрыч, спевакі А. Балацкая, В. Земіраў, Г. Агніўцава, піяністка Э. Якубовіч.

Лекцыі-канцэрты «Вакальная музыка» і «Сувязь літаратуры і музыкі» адбудуцца ў Гродна, Слоніме, Ваўкавыску, Мастах і іншых раённых цэнтрах вобласці.

* * *

З цікавай і разнастайнай праграмай выступілі ў канцэрце для ўдзельнікаў злёту выдатнікаў міліцэйскай службы артысты сталіцы.

Народны артыст БССР Я. Палосін прачытаў урывак з рамана лаўрэата Ленінскай прэміі М. Шолахава «Узнятая цаліна», заслужаная артыстка БССР М. Кузьменка прачытала ўрывак з апавядання М. Горкага «Мальва», сцэну са спектакля па п'есе М. Вірты «Далі неаглядныя» выканалі М. Ключнікава і А. Бялоў, некалькі песень Беранжэ прысутныя праслухалі ў выкананні заслужанага артыста БССР М. Сокала.

У канцэрце прынялі ўдзел артысты Ю. Матраеў (спевы), Г. Рэзінкін і М. Рашчэпкін (акардэаністы).

Пры Тэатры лялек БССР створана двухгадовая прафесіянальная студыя акцёраў-лялькаводаў.

Пасля напружанага працоўнага дня тут збіраюцца юнакі і дзяўчаты розных прафесій. Сярод іх цясляр трэста № 5 Е. Рагачоў, выхавацельніца 124 дзіцячага саду Л. Варанцова, водаправодчык трэста № 15 В. Азарка і інш. Вядучыя работнікі тэатраў рэспублікі знаёмяць студыйцаў з майстэрствам акцёра, рытмікай, вакалам, сцэнічнай мовай, лялькаваджэннем, тэхнікай і гісторыяй тэатра лялек.

На здымку: (злева направа) студыйцы **Е. Рагачоў** і **В. Астаулава** на занятках з лялькамі.

Фота **Э. Рысаева.**

У Мінску адбыліся гастролі малдаўскага народнага аркестра «Флуэраш» з удзелам народнай артысткі СССР Тамары Чабан. У рэпертуары аркестра народныя песні, песні савецкіх кампазітараў і краін народнай дэмакратыі.

На здымку: выступленне малдаўскага народнага аркестра, уверсе— народная артыстка СССР Тамара **Чабан.**

НЯЛЁГКА ВЫХАВАЦЬ ЧАЛАВЕКА

Колькі нагаруецца маці, пакуль дзіця ўзнімецца на ногі. І выхоўвае яго не толькі сям'я; выхоўвае яго школа, камсамол, калектыў.

Непрыкметна бягуць гады. Дзіця падрастае. Цешыцца маці: здаецца, нядаўна быў маленькі хлопчык, а вось, глядзі, ужо ладны падлетак.

А бяда прыходзіць, адкуль яе зусім не чакаеш. Пачынаецца з малога—хуліганства, дробнага крадзяжу. Іншы раз калектыў або не заўважае зусім, або дабрадушна даруе падлетку ўсе яго ўчынкі. «Малады яшчэ —падрасце, набярэцца розуму». А ён разумее гэта па-свойму—значыцца, сыйшло, удалося. І ідзе на злачынства. Далейшы шлях яго вядомы—турма.

...Жыў у Мінску на вуліцы Сярова ў сястры Толя Ананіч, добры, разумны хлапчук. Жыхары 30-га дома не маглі нахваліцца хлопчыкам. Брамку падрамантуе, абгародзіць кветнік, дапамагчы што-небудзь, паднесці—толькі паклічце, Толя ніколі не адмовіцца.

Быў ён падлеткам і не заўважыў, з якога боку падкралася да яго няшчасце. Вучыўся тады Ананіч у школе ФЗН па вуліцы Аэрадромнай. Жыў у тым раёне Віктар Барысаў, нейкі пануры, з хітрымі вачыма дзяцюк. Ананіч спачатку не разумеў, навошта спатрэбіўся ён Барысаву. Часта запрашае ў сваю кампанію, нібыта шчыра дзеліцца з ім. І здалося Толіку, што лепшага сябра на свеце няма, чым Віктар.

Аднойчы Віктар запрасіў Ананіча некуды пайсці. Усю дарогу, пакуль ішлі, у Віктара з языка не сыходзілі намёкі, што вось добра было б дзе-небудзь дастаць грошай, каб весела правесці вечар. Так непрыкметна дайшлі яны да аўтакрамы. І адразу Віктар неяк змяніўся, насцярожыўся ўвесь, як кот, погляд стаў калючы, халодны.

— Давай залезем у краму,—прапанаваў ён.

— Красці? Не, ніколі, ніколі ў жыцці,—наадрэз адмовіўся Анатоль.

Віктар злосна вылаяўся, і яны разыйшліся. Праз два дні яны разам пайшлі ў кіно. Спазніліся. Блукалі па вуліцы, пакуль не апынуліся зноў ля той жа аўтакрамы.

— Давай залезем, — прапанаваў Віктар.—Не бойся, не зловяць.

І вось гэтае непапраўнае, за што потым Анатоль рваў на сабе валасы, праклінаючы Віктара і тую хвіліну слабасці, здарылася. Ён залез у краму. Бралі чамусьці толькі гарэлку. Шмат гарэлкі. Анатоль і цяпер не можа зразумець, навошта яна патрэбна была яму—ён жа яе зусім не піў.

Пасля гэтага Толя насцярожана і палахліва пачаў хадзіць па зямлі. Ноччу ўсхопліваўся, усё здавалася—ідуць браць яго. Бо з кожным новым крадзяжом злачынца адчувае, як усё вузей і вузей абступае яго кола пакарання.

Неўзабаве пасля гэтага ездзіў Ананіч у госці да маці ў калгас пад Пухавічамі. Ад маці нічога не ўтоіш. Паглядзела ўважліва на сына і заплакала:

— Сынок, прызнайся, у цябе штосьці нядобрае здарылася.

— Ды не, мама, што ты... Што са мною можа здарыцца?.. Гэта таму, што працы шмат, цяжка вельмі.

— Глядзі. Толя, каб усё добра было. Ты ў мяне адзіны мужчына. Калі што здарыцца, не перажыву я.

А кампанія зноў цягне. Столькі крадзяжоў зрабілі, міліцыя ўзнялася на ногі, а не злавілі. Сябры пасмялелі.

— Не, хлопцы, вы як хочаце, а я больш красці не буду. Усё, маці слова даў.

Злосны, нядобры агонь бліснуў у вачах Віктара Барысава. Ананіч інстынктыўна адчуў, як яго рука сціснула ў кішэні нож. Барысаў схапіў Ананіча за каўнер:

— Дык ты што, сука, прадаў?

— Не, што вы, хлопцы,—Анатоль не чакаў такога абароту.—Маці... гаворыць, у цябе штосьці нядобрае здарылася...

— Вось я зараз табе пакажу, распусціў нюні, мамчын сынок!—цяжка засоп Барысаў.

І зноў, заглушыўшы ў сэрцы сумленне, Толя ішоў і рабіў тое, што загадвалі. Усё нібы сыходзіла шыта-крыта. Толькі аднойчы, калі хавалі накрадзенае пад будынкам школы, трапіў ім насустрач кладаўшчык. Ён моўчкі прайшоў, не сказаўшы ні слова, толькі неяк панура паглядзеў на адтапыраныя кішэні і скруткі ў руках. Іншыя кампаньёны, мабыць, і не звярнулі на гэта ўвагі, але Толя не спаў усю ноч. Гэты маўклівы позірк не даваў яму спакою.

Раніцаю іх забрала міліцыя.

Самае страшнае, што калі-небудзь даводзіцца перанесці ў жыцці чалавеку,—гэта суд. Поўная зала людзей. Знаёмыя, сваякі, блізкія—усе глядзяць на яго, пытаюцца: «Ці ты гэта, Толя?» І столькі ў гэтых вачах асуджэння, такі нясцерпны іх бляск, што хочацца сціснуцца і крыкнуць: «Не глядзіце так!» І гэтае дзіўнае і спусташальнае пачуццё засталося ў ім на доўгія гады. А гэтыя асуджальныя позіркі людзей! Яны неадступна ішлі за ім удзень і сніліся начамі.

Потым ён заўважыў, як, закусіўшы губы ад болю, прабіралася між радоў яго Таня. Ён нічога не паспеў ёй сказаць. Нават не пацалаваў ні разу.

— Толік, што ты нарабіў?—спытала яна.

Ананіч зразумеў, што шляхі іх больш ніколі не сыйдуцца. Пасля ўсяго, што ён нарабіў, Толік ніколі не адважыцца падыйсці да яе. Яна будзе для яго тым маленькім сонейкам, якое калісьці запаліла яго сэрца, будзе свяціць яму ў дарозе, і там, у новым, невядомым жыцці. Яна, нябачаная, будзе прысутнічаць у кожным яго сне. Яна, магчыма, дапаможа яму парваць са злачынным светам і вярнуцца да людзей.

А затым, як удары грому, страшэнна прагучалі словы прыгавору: пяць год!

Так пралегла сцяна, якая адгарадзіла яго ад родных, знаёмых, наогул ад людзей. Невядома, ці здолее ён са сваім мяккім і падатлівым характарам пераадолець яе.

Адбываў Ананіч пакаранне на Крайняй Поўначы. Працу Анатоль любіў з маленства. Нездарма яго праз няпоўныя два гады ўжо вызвалілі. За працаю і забываў сваё гора. Самае пакутлівае было ўначы.

— Што я нарабіў? Гэта ж знявечыў сябе на ўсё жыццё.

А калі забываўся пад раніцу цяжкім сном, сніўся Анатолю родны Мінск, увесь у сіняй трывожнай смузе. І ўсё чамусьці ў наваголнім упрыгожанні, у ззянні агнёў...

Адбываючы пакаранне, ён яшчэ раз адчуў, як лёгка памыліцца (адзін толькі няправільны крок) і як пакутліва цяжка чалавеку зноў вярнуцца да людзей. Вось гэтым і небяспечная турма для тых, хто выпадкова спаткнуўся. Лепшым выхавацелем для такіх будзе працоўны калектыў.

І вось свабода. Анатоль прыехаў у Мінск. Спярша зайшоў у гарадское ўпраўленне міліцыі. Там пагледзелі яго дакументы.

— Ага, галубок, з'явіўся. Сядай, пішы падпіску, каб на працягу 24 гадзін твайго духу ў горадзе не было.

Анатоль разгубіўся. Няўжо на ўсё жыццё? Ананіч іх таксама разумеў. Магчыма, сапраўды ўчарашні злодзей не мае права жыць у вялікім горадзе. Але ён хацеў аднаго, каб яму дапамаглі парадаю, далі магчымасць стаць сапраўдным чалавекам.

Хтосьці яму параіў звярнуцца ў Рэспубліканскае ўпраўленне міліцыі. Ён напісаў просьбу, адправіў па пошце і паехаў у Пухавічы. А калі вярнуўся, сястра сказала:

— Толя, да цябе прыязджаў работнік міліцыі.

Так адбылася яго сустрэча са старшым аперупаўнаважаным крымінальнага вышуку Рэспубліканскага ўпраўлення міліцыі Уладзімірам Васільевічам Нялюбіным.

— Грамадзянін начальнік, я да вас,—зайшоў Анатоль у кабінет.

— Не трэба так. Заві мяне проста Уладзімір Васільевіч.

Размова была падобная на споведзь. Расказаў Анатоль яму ўсё, што было, што перадумаў за доўгія дні і яшчэ больш доўгія ночы ў час зняволення. Просіць:

— Парайце, як змыць ганьбу. Няўжо ўсё жыццё будуць ад мяне адварочвацца людзі?

— Здзіўляешся, чаму людзі не вераць табе. Яны ж табе верылі...—цяжка ўздыхнуў Уладзімір Васільевіч,—і доўга цярпелі твае ўчынкі. Але я не буду варушыць твае раны, бачу, шмат перадумаў. А ты яшчэ нічога не зрабіў, каб людзі паверылі табе. Праз сваю працу ты і прыйдзеш да людзей. Не шукай дзе лепш, едзь туды, дзе цяжэй, вось хоць бы на лесараспрацоўкі.

— Грамадзянін начальнік, дазвольце, я пісаць вам буду.

— Зноў ты за сваё. Я ж сказаў, што мяне Уладзімірам Васільевічам завуць. А пісаць — абавязкова пішы. І калі ўдача, і калі цяжка. Больш пішы, калі цяжка. З радасцю можна застацца аднаму. А вось з няўдачай, асабліва вашаму брату, заставацца аднаму нельга.

Сустрэліся два зусім чужыя чалавекі, адзін адкрыў другому душу і праз гадзіну рассталіся, нібы родныя браты.

Завербаваўся Анатоль у Верхнюю Тойму Архангельскай вобласці на лесараспрацоўкі. У брыгадзе, куды трапіў ён, людзі падабраліся выпадковыя. Шмат былых зняволеных. Як ударылі марозы, заскавыталі чорныя палярныя буры, хлопцы папрацавалі дзень-другі і пачалі разбягацца.

— Не, хлопцы, як хочаце, я застануся,—заявіў Анатоль.

— Ну, як хочаш. Шчасліва заставацца. І не памінай ліхам. Вазьмі мае рукавіцы, яны цяплейшыя.

У пакоі засталіся ўтраіх, чацвёра ўцяклі. Спачатку Анатоль быў штабялёўшчыкам. Паглядзеў майстар участка, як старанна працуе хлапец, адазваў яго ў бок.

— Давай пасядзім, перадыхні крыху. Ты, хлопча, тэхніку якую ведаеш?

— Магу трактар вадзіць. На Крайняй Поўначы навучыўся.

Майстар падвёў Анатоля да трактара, які стаяў на прыколе. Анатоль упэўнена і не спяшаючыся ўзяўся за рычагі. Вялікая сталёвая машына пакорліва і ўпэўнена пайшла каля-сіць па лясных просеках. А ззаду ўжо бег майстра:

— Спыніся, хопіць. Ты, хлопча, і сам не ведаеш, якая гэта знаходка для нашага лесаўчастка. Заўтра табе даю тралёвачны трактар. Але каб мне таго, ні-ні...

Што меў на ўвазе пад гэтым «ні-ні» майстар, Анатоль, вядома, не зразумеў, але ад радасці падскочыў і выцягнуўся ў струнку:

— Ды я ж горы... Толькі даверце.

Гэта было неверагодным. Яму, быламу злачынцу, пасля ўсяго, што нарабіў, які баяўся і саромеўся зірнуць людзям у вочы, яму даверылі такую машыну.

Ці чулі вы, як у чорную завею гудзе вялікі лес? Анатоль радаваўся, быццам адзін на адзін выйшаў на барацьбу са стыхіяй. Няхай грыміць яшчэ мацней! Няхай лепіць у вочы! Няхай наогул замяце — не страшна! Няхай здарыцца так цяжка, што ўсе пойдуць з дзялянкі. Ананіч справіцца адзін. Толькі вельмі хацелася, каб у гэтую хвіліну ўбачылі яго людзі, усе, хто сядзеў у зале, калі ішоў суд. Каб іх вочы пацяплелі. Каб знік гэты пранозлівы бляск асуджэння.

А ў той час вельмі туга было з планам. Дыспетчар не мог загадаць чалавеку, які папрацаваў у непраглядная завеі 22 гадзіны запар, не выпускаючы з рук рычага. Ён толькі прасіў:

— Разумееш, Анатоль, патрэбна. Безвыходнае становішча.

І Ананіч, пагрэўшы ля грубкі рукі, ішоў зноў у завіруху.

Аднойчы бервяном яму цяжка прыціснула нагу. Немагчыма было ступіць, не тое што прайсці праз двор і сесці ў кабіну. Зайшоў да ўрача. Той паглядзеў і адразу ж выпісвае бюлетэнь.

— Вы ж ведаеце, доктар, што людзей не хапае. Вы як-небудзь перавяжыце, каб лягчэй стала, і я пайду.

Урач выпісала бюлетэнь і строга загадала легчы ў пасцель. Размахваючы бюлетэнем, Анатоль з бальніцы пакульгаў да трактара...

Вясной мінулага года, калі скончыўся тэрмін вярбоўкі, Ананіч паехаў у Паўночнае рачное параходства, у Котлас.

Ананіча яшчэ з самага маленства непакоіла, трывожыла і клікала вялікая мара стаць мараком! Вось толькі турма пераблытала ўсё.

Зайшоў Анатоль у Котласе ў аддзел кадраў параходства. Работнік кадраў з круглай паголенай галавой пакруціў дакументы, паморшчыўся, змераў з галавы да ног Анатоля:

— Што ж ты, га? Такі малады, а ўжо судзімы,—і перагортваючы далей паперы, здзівіўся:—Гм. Характарыстыкі проста выдатныя. Хоць бяры і да ўзнагароды цябе прадстаўляй. Ну што ж, паглядзім,

Трапіў Анатоль на параход «Віктар Талаліхін» да старога вопытнага капітана Паўночнага флоту Сяргея Канстанцінавіча Чарных. Тое лета было асабліва цяжкое. Выдалася страшэнная суш. Плавалі па Вычагдзе і Паўночнай Дзвіне. Пад сярэдзіну лета на рацэ агаліліся перакаты, карчы і камяні. На перакаце Ялецк—Луг селі на мель з караванам лесу. Марудзіць нельга было. Працавалі пяць дзён. Ніводнай гадзіны за ўвесь гэты час не спалі. Але караван знялі з мелі сваімі сіламі.

І зноў Ананіч перадавік. Пасябраваў з калектывам судна. Мінулай зімой прыехаў у адпачынак наведаць родных і зайшоў да Нялюбіна, расказаў шмат пра сваё жыццё.

— Не раз чуў, гавораць, сумна жывецца. А я не веру. Для мяне жыццё, што вялікая вада. Усё роўна, быццам выйшлі мы ў далёкі і вялікі рэйс. Кругом да самага даляглядў і далей вялікая вада. Трывожны вецер. Кажуць, што з гэтым ветрам ад родных прыходзяць добрыя весткі. І здаецца, плывеш ты да новага жыцця, да невядомых берагоў. І ўсё: радасць, шчасце, поспех, каханне—усё ў цябе яшчэ наперадзе.

А. ЯСКЕВІЧ.

БЕЛАСТОЦКІ КАЛЯНДАР

У Польшчы жыве шмат беларусаў, асабліва на Беласточчыне. Там жа ў асноўным і канцэнтруецца культурнае жыццё беларускага насельніцтва братняй краіны. У Беластоку знаходзіцца Галоўнае праўленне беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы. Пачынаючы з сакавіка 1956 г. тут выдаецца беларуская газета «Ніва», а з красавіка 1957 г. пачаў выходзіць дадатак да яе — дзіцячая газета «Зорка». У 1958 г. пры рэдакцыі «Ніва» створана літаратурнае аб'яднанне і пачала выдавацца «Літаратурная старонка».

У 1959 г. выйшаў зборнік вершаў членаў літаратурнага аб'яднання — «Рунь».

Беларускія літаратары ў Польшчы не маюць яшчэ свайго перыядычнага вялікага часопіса, таму ў некаторай меры і замяняе яго «Беларускі каляндар», які ўжо выдаецца на працягу некалькіх год у Беластоку. У складанні яго прымаюць удзел беларускія літаратары ў Польшчы, студэнты і выкладчыкі курса беларускай філалогіі пры Варшаўскім універсітэце, рабочыя і сялянскія карэспандэнты газеты «Ніва».

На 1961 г. Галоўнае праўленне беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы выдала даволі вялікі памерам «Навукова-літаратурны зборнік і беларускі каляндар» (304 старонкі).

У першай частцы зборніка надрукаваны матэрыял аб дзейнасці былой Беларускай сялянска-рабочай грамады (апрацоўка Г. Анаціна), успаміны былых членаў Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі.

У артыкулах Паўла Кожэца «Пачаткі рабочага руху на Беласточчыне», А. Баршчэўскага «Агляд публіцыстычна-літаратурнай спадчыны Кастуся Каліноўскага» чытач знаходзіць шмат цікавых вестак па гэтых пытаннях.

Вялікую частку календара займае пачатак манаграфіі «Гайнаўскі павет Беластоцкага ваяводства», напісанай Уладзімірам Юзвюком. У ёй знаходзім апісанне прыродных умоў, насельніцтва, гаспадаркі і культуры павета.

Аляксандр Баршчэўскі выступіў з літаратурным даследаваннем «Камізм у творчасці Якуба Коласа». «Творчасць Коласа, — кажа аўтар, —памагае сённяшняму чытачу зразумець побыт, звычаі і псіхіку беларуса ў мінулым. Коласаўскі камізм заўсёды праўдзівы, шчыра беларускі — балючы, смешны і супярэчлівы, як супярэчлівым бывае чалавечае жыццё». Пасля артыкула Міколы Гайдука «Беларуская вусная народная творчасць Беласточчыны» даецца кала сарака абрадавых народных песень, прыказкі, прымаўкі, загадкі і казкі, запісаныя студэнтамі аддзялення беларускай філалогіі пры завочнай настаўніцкай студыі ў Беластоку, вучнямі беларускага агульнаадукацыйнага ліцэя і Педагагічнага ліцэя ў Бельску Падляшскім.

Літаратурную частку календара складаюць апавяданне Алеся Чабора «На вясну збіраецца», вершы Васіля Кайкі, Алеся Барскага, Яшы Бурша, Алеся Свісёка і Віктара Шведа. Апрача гэтых твораў, змешчаны нарыс Алеся Свісёка «Людзі і чалавекі», двухактовая камедыя Яўгена Блізнюка і Уладзіміра Цілюлькі «Дзесяць гектараў» і раздзел гумару і сатыры.

Калі чытаеш радкі

> І гулкім радасным звонам
> Спяваюць цапы у пунях...,

дык прыгадваеш даўно мінулы час, усё тое, што адышло ў нябыт. І ў беластоцкіх літаратараў гэтыя малюнкі не выклікаюць вялікага захаплення. Алесь Чабор у сваім апавяданні расказвае аб нялёгкім жыцці Сціпана, селяніна-аднаасобніка, які ўрэшце пераконваецца, што толькі ў суполцы, гэта значыць у калектыўнай гаспадарцы, ён знойдзе шчаслівае жыццё, што толькі такая форма гаспадаркі выведзе яго з цемры і галечы. І ўжо з верша А. Барскага «Святло» мы бачым, што «на вясну збіраецца» і

> Дзеці цягнуць рукі раз за разам:
> Дай пагрэцца лямпачак цяплом.
> Хіляць нізка головы стагоддзі,
> Вёска ў рытміцы святлістых
> дзён;
> Новае жыццё ў дратах
> прыходзіць
> Без сахі, цапоў і верацён.

Камедыя «Дзесяць гектараў» — таксама яскравы ўзор таго, як новае і маладое адракаецца аднаасобніцкага багацця, хцівасці і скнарасці.

У «Каляндарнай частцы» зборніка, апрача традыцыйных свят, паказваюцца даты нараджэння выдатных дзеячоў Камуністычнай партыі і рабочага руху, вядомых пісьменнікаў і кампазітараў, а таксама даты гістарычна важных падзей. Ёсць і хроніка Беларускага грамадска-культурнага таварыства, парады маці-гаспадыні, гаспадарам па розных пытаннях.

С. КОЙДАНАЎСКІ.

Культура і мастацтва за мяжой

◆ Сенсацыйнае каўбойскае відовішча перадало нядаўна амерыканскае тэлебачанне. Яно называецца «Шукаюць—жывога або памёршага». Гэта яшчэ адна пераробка вядомай камедыі... старажытна-грэчаскага драматурга Арыстафана «Лізістрата».

◆ Вядомы чэхаславацкі рэжысёр Іржы Вайс выехаў у Канакру, каб дамовіцца аб стварэнні новага фільма сумесна з кінаработнікамі маладой рэспублікі Гвінеі.

◆ Раберта Раселіні мяркуе стварыць кінаварыянт п'есы Артура Мілера «Від з моста». Па гэтай п'есе нядаўна створана опера, музыку да якой напісаў Рэнца Раселіні, брат рэжысёра. Раберта Раселіні распачаў таксама працу над экранізацыяй навелы Стэндаля «Ваніна Ваніні». Дзея адбываецца ў Італіі ў часы барацьбы Гарыбальдзі за аб'яднанне краіны. У галоўнай ролі маладога рэвалюцыянера выступае нядаўна «адкрыты» малады французскі акцёр Ларан Тэрцыф.

◆ Аповесць Даніэля Дэфо «Надзвычайныя прыгоды Моль Флендарс» пакладзена ў аснову новага фільма, галоўную ролю ў якім будзе выконваць вядомая сусветнаму гледачу Сафі Ларан.

◆ У Злучаных Штатах Амерыкі за першыя восем год існавання тэлебачання (1947 — 1955) колькасць кінагледачоў зменшылася з 4,7 мільярда да 2,5 мільярда. Да 1959 г. спад гэты вызначаўся. лічбай «толькі» ў 200 мільёнаў. У 1959 г. колькасць кінагледачоў у параўнанні з папярэднім годам узрасла на 10 працэнтаў. Аднак у мінулым годзе ізноў заўважана было зніжэнне цікавасці да кіно.

Англійскія кінатэатры страцілі з-за дзейнасці тэлебачання мільярд гледачоў (1947 — 1959). У 1960 г. колькасць кінагледачоў у краіне працягвала змяншацца.

◆ З Мадрыда паведамляюць, што грамадскасць правінцыі Манч звярнулася да ўлад з праектам пабудовы ветрака як помніка... у гонар Дон Кіхота Ламанчскага і Сервантэса.

◆ Том вершаў польскіх паэтаў Тувіма, Бранеўскага і Галчынскага аб'ёмам у 400 старонак выйшаў у Празе. Пераклаў творы Ян Пілаж.

◆ У Налянчове (ПНР) у дзвюх залах старажытнага Палаца Малахоўскіх мяркуецца адкрыць Музей Баляслава Пруса.

Б. РАНІН.

Галоўны рэдактар Янка ШАРАХОЎСКІ.
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

Калектыў Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы глыбока смуткуе з прычыны заўчаснай смерці пасля цяжкай хваробы намесніка дырэктара тэатра ГАЛЬДШВАРЦА ЯФІМА ПЯТРОВІЧА і выказвае спачуванне сям'і памёршага.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі — 3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 00035.

Друкарня імя Сталіна.